ISSN 1814–4357

Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

ДІМ • САД • ГОРОД

Передплатний індекс 74142
№9 ВЕРЕСЕНЬ 2009

Гортензія – королева тінистого саду

Соління на зиму

Диво-качка мандаринка

Здорові і красиві

Квіти.

Захист від шкідників та підживлення

Що завдає найбільшої шкоди кімнатним та декоративним рослинам?

Кімнатним та декоративним рослинам великої шкоди завдає значна кількість видів шкідливих організмів.

Найпоширенішими шкідниками при вирощуванні квітів в кімнатних умовах є білокрилки, попелиці, трипси, щитівки, червеці, цикадки, клопи та інші шкідники.

Білокрилки

Система захисту кімнатних та декоративних рослин суттєво відрізняється від системи захисту у відкритому грунті, оскільки у першому випадку перелік дозволених для використання засобів захисту рослин є досить обмеженим.

Щитівки · Попелиці · Червеці · Цикадки · Скосарі · Трипси

У цьому випадку важливо, щоб засіб захисту був надзвичайно ефективним і безпечним для використання в кімнатних умовах та місцях для відпочинку.

Крім того, при вирощуванні рослин в спеціальних горщиках та в обмежених ємкостях рослини потребують системного збалансованого підживлення основними поживними речовинами.

Клопи

Всі ці питання вирішує спеціально створений екологічно безпечний засіб захисту та підживлення кімнатних та декоративних рослин — **Провадо®**

Що таке Провадо® ?

Провадо® — це комбіновані інсектицидні палички, які захищають декоративні рослини від шкідників та забезпечують їх основними поживними речовинами.

Провадо® використовується на:

- декоративних рослинах, що вирощуються у грунті, проти сисних шкідників, таких як білокрилка, щитівки, червеці, попелиці, клопи, цикади, трипси,
- декоративних рослинах, що вирощуються у гідропонній культурі, проти попелиць та білокрилки
- у житлових та офісних приміщеннях, а також у зимових садах.

Захист від шкідників

При наявному ураженні, препарат діє проти попелиць вже через 3–4 дні, а проти білокрилок – через один тиждень. Також проти щитівок та червеців інсектицидна дія проявляється через декілька днів. Проте, видиму дію (висихання шкідників) можна спостерігати лише через три тижні.

Обробку проти білокрилок, щитівок та червеців у разі необхідності слід повторити приблизно через шість тижнів.

Завдяки системній дії, діюча речовина розповсюджується після засвоєння через коріння по всій рослині.

Таким чином охоплюються також шкідники, що живуть приховано. Продукт має істотну тривалість дії до 10 тижнів і гарно переноситься рослинами.

Дія у якості добрива

Розчинення палички після поливу спричиняє тривале забезпечення рослини поживними речовинами (азотом, фосфором, калієм та магнієм) через корені.

Починати застосування **Провадо®** слід тоді, коли з'являються перші симптоми ураження шкідливими організмами.

Щоб полегшити роботу, спочатку слід зволожити землю, а потім за допомогою олівця, або іншого засобу доставити паличку в кореневу зону рослини. Наприкінці слід гарно полити грунт водою.

Рослину із гідропонним внутрішнім горщиком слід підняти і покласти паличку у наявну воду, після чого знову вставити рослину в зовнішній горщик.

У разі необхідності обробку слід повторити!

Норма використання: 1 паличка на літр грунтосуміші, із гідропонною культурою 1/2 палички на літр субстрату.

У чому полягає унікальність Провадо®?

Надзвичайно висока ефективність проти шкідників кімнатних рослин.

Унікальна препаративна форма, що поєднує захист від шкідників та підживлення рослин.

Малотоксичний для користувача та навколишнього середовища.

Ми допоможемо. Байєр Гарден.

Щоб зберегти все красиве і корисне, треба позбутися всього шкідливого і подразливого. Саме на це спрямовані інноваційні можливості ТМ «Байєр Гарден».

Для кожної проблеми ми маємо засоби правильного її вирішення — найдосконаліші технології, найсучасніші методи застосування, найефективніші результати.

Ми збережемо сили садоводів та городників. Це і є та допомога, яка потрібна кожному, хто хоче мати здорові та врожайні сади і городи.

ЗЕЛЕНИЙ СВІТ™
ПРИРОДА · ЯКІСТЬ · УРОЖАЙ
www.zelenysvit.com

Bayer Garden
Ми допоможемо.

BAYER

Довідки цілодобово за телефоном гарячої лінії **8-800-500-18-80** (по Україні дзвінки безкоштовні)

Ліцензія Мінагрополітики України, Серія АБ № 216539 від 01.04.2005

ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Рубрику веде
Б.І.Дегтярьов,
юрист

Право власності на земельну ділянку

Що робити, коли є державний акт на земельну ділянку, а власник не може користуватися нею без дозволу райдержадміністрації? На вимогу РДА необхідно знову звертатися до сільської ради, відповідних землевпорядних установ, за послуги яких знову платити гроші. Чи правомірні дії райдержадміністрації?

М.С. Піменов,
Вінницька обл., Немирівський р-н,
с. Городниця, 22856

Перш за все необхідно нагадати, що стаття 92 нового Земельного кодексу України від 25.10.01 р. №2768-111 (далі – ЗКУ), який запрацював з 2002 року, встановила, що право постійного користування земельною ділянкою із земель державної та комунальної власності набувають:

а) підприємства, установи та організації, що належать до державної та комунальної власності;

б) громадські організації, організації інвалідів України, іхні підприємства (об'єднання), установи та організації.

Громадяни та юридичні особи, у постійному користуванні яких перебувають земельні ділянки, але за ЗКУ вони не можуть належати їм на такому праві, мали до 1 січня 2008 року переоформити у встановленому порядку право власності або право оренди на них (п. 6 Перехідних положень ЗКУ). Подібна вимога існувала й для тих, хто отримав землю у користування ще до введення у дію Земельного кодексу УРСР від 18.12.90 р. № 561-X11 (далі – ЗК УРСР). Ця вимога виходила з постанови Верховної Ради України " Про земельну реформу" від 18.12.1990 року № 563-XII.

Згідно ухвали Верховної Ради України строки переоформлення земельних ділянок неодноразово збільшувалися.

22 вересня 2005 року Конституційний Суд України визнав неконституційними:

1. Пункт 6 Перехідних положень Земельного кодексу України щодо зобов'язання переоформити право постійного користування земельною ділянкою на право власності або право оренди без відповідного законодавчого, організаційного та фінансового забезпечення.

2. Пункт 6 постанови про реформу в частині щодо втрати громадянами, підприємствами, установами та організаціями після закінчення строку оформлення права власності або користування землею раніше наданого їм права користування земельною делянкою.

Зазначені пункти втратили чинність з дня прийняття Конституційним Судом України відповідного рішення, тобто з 22.09.05 р. Згідно цього рішення, ті, в кого земля перебуває зараз у постійному користуванні (є державний акт на право постійного користування землею, оформлений до набуття чинності ЗКУ), можуть користуватися нею і надалі без будь-яких бюрократичних процедур. У той же час отримати землю в постійне користування дозволяється лише тим, хто згаданий у ст. 92 Земельного кодексу України.

Сьогодні ще існують проблеми у громодян, які одержали землю до введення у дію Земельного кодексу УРСР, але й досі не оформили на неї документи. Фактично Конституційний Суд України визнав, що громадяни можуть користуватися землею, наданою ще до початку дії Земельного кодексу УРСР, без державного акта на право власності до того моменту, як належні документи буде оформлено.

Виходячи з вищенаведеного, громадянам не заборонено і в подальшому користуватися виділеною їм колись замлею без обмеження термінів її переоформлення.

Слід також звернути увагу на те, що право користування – це не право власності. Тому без переоформлення документів землю не можна продати або подарувати. Крім того, за ст. 132 Земельного кодексу України угода про перехід права власності на земельні ділянки повинна містити, зокрема, документ, що підтверджує право власності на земельну ділянку.

З урахуванням викладеного можна вважати, що дії райдержадміністрації щодо оформлення права власності на земельну ділянку є правомірними.

ДІМ·САД·ГОРОД **№9 2009 р.**
Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

Останні п`ять років погодні умови різко коливаються, що не сприяє нормальному розвитку й дозріванню овочів, і зокрема картоплі. Але я на своїй ділянці стабільно одержую доволі непогані врожаї картоплі. Як це роблю?

Щовесни готую картоплю до садіння в такий спосіб. Пророщені на світлі бульби обов'язково на кілька хвилин занурюю в розчин бордоської суміші або просто мідного купоросу. Вони одночасно знезаражують від грибкових інфекцій і поповнюють запас одного з найцінніших мікроелементів – міді. А коли бульби підсохнуть, розрізую їх на частки так, щоб на кожній було по 2–3 вічка, з яких виростають міцні стебла. На них зав'язується до семи великих бульб. Під час нарізування картоплі треба не забувати знезаражувати ніж у марганцівці й присипати порізи деревним попелом, у якому є чимало корисних мікроелементів.

Добиваємося високих урожаїв картоплі

Розрізану картоплю (по 1–2 бульби) укладаю зрізом донизу на м'яку землю, удобрену жменею перегною, жменею деревного попелу і половиною чайної ложечки суперфосфату, все це заздалегідь перемішую у відрі. Тепер картопля в процесі росту буде одержувати всі необхідні поживні речовини. Як тільки з'являться перші листочки, обов'язково проводжу підгортання. Це надійно захистить картоплю від можливих заморозків і на стеблі почнуть утворюватися додаткові корінці, що дасть додатковий урожай. Через кілька тижнів листки знову з'являються над землею, я їх знову підгортаю "з головою".

Щоб одержати високий урожай, дуже бажаний полив. Але що робити, коли немає дощів, а води близько теж немає або ж дощі йдуть занадто часто? Виявляється, селекціонери вивели й такі сорти, що дають стабільні врожаї як у посуху, так і в дощовий сезон: Рая, Кондор, Слов'янка, Повінь.

Я вирощую й інші сорти, які так само добре зарекомендували себе: Провенто, Пікассо, Космос, Серпанок, Віринея. Явір, Радич, Невська, Бородянська рожева, Дніпрянка, Чарівниця, Світанок київський, Червона шапочка, Біла троянда, Розамунда.

Слов`янка – високоврожайний сорт

Всім відомо, що урожайність картоплі знижується, якщо вирощувати один сорт 4–5 років. Тому доцільно заводити нові сорти, щоб не залишитися зовсім без врожаю. Коли на моєму городі прийшов час замінити садивний матеріал, я зацікавився новим сортом Слов'янка і придбав його у місцевих картоплярів.

Земля у мене погано удобрена, дуже щільний чорнозем. Бульби мені дісталися переважно великі. Тому більші з них розрізав на дві частини уздовж, зріз присипав деревним попелом і по одній часточці зрізом донизу висадив на глибину 10–12 см. Середню картоплю саджав по дві. Висаджував у середині квітня. Весна того року видалася непогана для картоплі. Після садіння пройшли гарні дощі, заморозків не було. Підгортав відразу в міру росту одночасно із прополюванням два–три рази. Це набагато легше, ніж підсапувати великі кущі: більше користі для рослини й менше – для колорадського жука.

Зацвіла вся картопля одночасно яскраво-фіолетовим цвітом.

Висота кущів становила 60–70 см, вони були однакової висоти, товщина стебла 5–6 мм, буйне зелене листя. Видовище казкове! Такого цвітіння я ніколи не бачив. Всі перехожі, задивляючись, запитували: що це росте? Здавалося, з такою розкішною зеленню колорадському жукові не впоратися.

Проте я вирішив не ризикувати, обробив рідким Регентом. Днів 30–40 після обробки препаратом жука не було зовсім. Потім на окремих кущах він почав з'являтися. Вирішив ще раз обробити, але не вибірково, тому що, напевно, будуть пропуски, а повністю все насадження.

Прийшов час збирання врожаю – 15–20 серпня, але бадилля стояло зелене. Почекавши ще днів п`ять, почав збирання із зеленим бадиллям. Зате зручно було витягати кущ із землі. Прокопавши два рядки, зрозумів: урожай відмінний. Це були переважно великі бульби середньою масою 150–180 г, середні важили 50–80 г, а дрібних майже не було. Сорт середньостиглий. Бульби вирівняні. довгасті, з ясно-рожевою шкіркою, вічка поверхневі, м'якуш ясно-жовтий.

Дружина оцінила: картопля дуже смачна! Кожний кущ дав у середньому 1,5 кг бульб, або приблизно 700–800 кг з сотки.

Агрономи стверджують, що це далеко не межа для удобреного і добре збалансованого ґрунту. У нашому регіоні ґрунти дуже різноманітні. Але Слов'янка добре зарекомендувала себе на всіх ґрунтах: дала високий урожай як у дощову погоду, так і в посуху.

На мою думку, цей сорт картоплі на сьогодні перспективний у всіх регіонах України, він перевищує кращі закордонні. То ж варто якнайшвидше впроваджувати його замість застарілих сортів. Так само добре показав себе й сорт Повінь.

Повінь: смачна й урожайна

Мені дуже подобається створений в Інституті картоплярства УААН сорт картоплі Повінь. Він ранній, столового призначення. Бульби круглі, рожеві, м`якуш кремовий, вічка поверхневі, квітки червоно-фіолетові.

Висаджував Повінь, як і Слов`янку, 15–20 квітня. Підгортав одразу, щойно з`явилися сходи, потім, в міру росту, ще двічі. Висота кущів становила 50–60 см, рясна зелена маса давала надію на хороший урожай. До збирання картопля була готова 15 червня. Урожай – 600 кг з сотки. Середня маса бульби – 120 г.

Смакові якості встановлювали і моя сім`я, й сусіди. Всім Повінь дуже сподобалася. Сорт добре витримує спеку і надлишок опадів. Урожай стабільний щороку.

Цей сорт рекомендований Інститутом УААН для вирощування у всіх ґрунтово-кліматичних зонах України, а на півдні –для одержання двох урожаїв на рік.

Борис Олександрович Карпич,
м. Харків

Вирощуємо незвичайну зелень

(5 гарних і корисних рослин, які прикрасять ваш стіл)

Спаржа

Цікаво, що спаржа – зовсім не дивовижний дорогий овоч із супермаркету. Це не що інше, як "ялинка" – рослина, без якої раніше не обходився жоден букет. Інша її назва – аспарагус. Тільки їдять не дорослу зелень спаржі, а соковиті білі пагони, що розвиваються рано навесні із зимуючих у землі бруньок. На смак вони чудові і нагадують молодий горошок.

Спаржа корисніша за більшість городніх овочів, тому що містить вітаміни групи В, РР, С, каротин у величезних кількостях. При своїй ситності малокалорійна.

Умови вирощування. Полюбляє легкі, пухкі ґрунти, сонячні місця, вибаглива до поливу (за нестачі вологи пагони стають твердими й гіркуватими). Саджають насінням (наприкінці травня – на початку червня) або розсадою в серпні. Спаржа може прекрасно рости на одному місці до 20 років.

Сорти: **Аржентельська, Царська**.

Ендивій

Смачний соковитий цикорний салат зі злегка гіркуватим присмаком. Листки корисніші, ніж у звичайного листкового салату, вони містять вітамін С, каротин, вітаміни групи В, РР, солі заліза, магнію та фосфору. Ендивій корисний діабетикам, бо він містить легкозасвоюваний вуглевод інулін.

Умови вирощування. Салат вибагливий до родючості ґрунту, не витримує кислих, ущільнених або важких ґрунтів, внесення свіжого гною. Висаджують його із квітня по липень розсадою й насінням. Насіння сіють на глибину 1–1,5 см, відстань між рослинами – 25–30 см, ширина міжрядь – 40 см. Оскільки коренева система розташовується близько до поверхні ґрунту, салат не витримує навіть короткої посухи. Якщо не поливати, листки гірчать. Щоб салат був смачнішим, його відбілюють – за 2 тижні до збирання зв'язують стебла й обмотують їх тканиною.

Сорти: **Весняний, Мереживо, Жовтий кучерявий, Руффек**.

Мангольд

Таку от гарну назву одержав листковий буряк. Селекція цієї рослини була спрямована на утворення смачних листків з товстими, соковитими черешками. Сьогодні виведені сорти з жовтогарячими, червоними, жовтими й зеленими черешками та жилками листків. Мангольд смачний у салаті, в супі й при цьому корисний – містить багато каротину, вітамін С.

Умови вирощування. Полюбляє родючі, не кислі, легкі ґрунти й полив. За нестачі води листки стають твердими. Насіння висівають за сезон тричі: у першій декаді травня – на розсаду, в середині червня – у ґрунт і під зиму – наприкінці жовтня. Від посіву до врожаю минає 2–2,5 місяці. Квіткові стрілки, що регулярно з'являються, необхідно видаляти. Рекомендується сівба рядками з відстанню 30 – 40 см між ними і 20–30 см – між рослинами в ряду.

Сорти: **Червоний, Наречена, Рубін, Смарагд, Красуня**.

Руккола

Руккола – дуже популярна в Європі салатна рослина родини капустяних. Це скоростигла, вологолюбна й холодостійка культура. Молоді рослини витримують заморозки до 6°С. Руккола має специфічний гіркуватий смак, вважається, що вона відмінно доповнює смак м'ясних і рибних страв.

Листки рукколи багаті вітамінами, особливо аскорбіновою кислотою. Завдяки наявності флавоноїдів руккола зміцнює стінки кровоносних капілярів. Її застосовують як тонізуючий засіб.

Умови вирощування. Руккола – світло- і вологолюбна рослина, за регулярного поливу листки стають більшими й ніжними, менше гірчать. У суху, спекотну погоду в сполученні з довгим світловим днем руккола швидко зацвітає.

Висівати рукколу можна в кілька строків: рано навесні, на початку липня й у серпні. Висівають рядками через 30 – 40 см, глибина загортання насіння – 1,5 см. На 5–6-й день з'являються сходи, а через 2 тижні можна зривати перші зелені листки.

Осінні сходи можна пересадити в горщечки й розмістити їх на підвіконні – вони відмінно приживляться й радуватимуть свіжою зеленню в холоди.

Сорти: ранньостиглі – **Пасьянс, Рококо**; середньостиглі – **Корсика, Рокет, Сіцилія, Ейфорія**.

Шпинат

Унікальна щодо поживності рослина, її листки містять білок (34% – як у м'ясі) і рослинні жири. У листі багато різноманітних вітамінів – С, А, B_1, B_2, B_6, РР, Р, Е, D_2, К та велика кількість заліза у легкозасвоюваній формі.

Умови вирощування. Шпинат краще саджати на окультуреному, багатому, легкому й слабокислому ґрунті. Дуже важлива наявність у ньому азоту – на його нестачу шпинат реагує різким зниженням урожайності. Не можна підживлювати рослини гноєм, бо шпинат накопичує в листі нітрати! Має потребу у високій вологості ґрунту, інакше рослина починає стеблування.

Перший урожай ранні сорти (Матадор) дають уже через 40–45 днів після сходів. Сівбу можна починати вже в середині травня безпосередньо у ґрунт, на глибину 2,5 см, ширина міжрядь – 25–30 см. Сходи проріджують, залишаючи відстань між рослинами 7–8 см. Підсівати шпинат можна кожні два тижні протягом усього літа.

Шпинат гарний для ранньої сівби тим, що його сходи витримують заморозки, а ранні сорти вже через місяць дають урожай. Можна сіяти його й восени, збираючи частину врожаю в цей самий рік, а другу частину одержати навесні.

Сорти: **Вірофле, Стоїк, Матадор, Велетенський, Жирнолистний, Спортер**.

Підготувала ***Н. Дець***

Щоб квашені овочі (соління) були смачними

Квашення (соління, мочіння) овочів і плодів – один з найдавніших і поширених способів їхнього консервування. Перші соління з'явилися на Київській Русі. Вже у XII столітті наші предки солили огірки і квасили капусту. З роками асортимент солінь значно розширився. У наш час солять огірки, помідори, кабачки, солодкий перець, баклажани, кавуни, дині, стручки гороху, цвітну капусту, гриби (білі, рижики, опеньки) тощо, квасять капусту і буряк, солять огірки, помідори, кабачки; мочать яблука, груші, виноград, кавуни.

Квашена (солона) продукція характеризується високою біологічною цінністю (зберігає значну частину вітамінів), має гарний, специфічний смак, не містить штучних консервантів. Соління не тільки вітамінізують їжу (особливо взимку), але й покращують процеси травлення. Досліджено, що ця продукція навіть у незначних кількостях активізує обмінні процеси, полегшує травлення важкої їжі (жирної, м'ясної) і сприяє очищенню організму. Разом з тим квашення, соління – доволі простий спосіб переробки продукції, що не потребує особливих капіталовкладень та затрат.

Квашення (соління, мочіння) овочів і плодів відносять до так званих мікробіологічних способів консервування. Під час такого консервування в результаті бродіння цукрів утворюється природний консервант – молочна кислота. Крім молочнокислого бродіння, під час квашення паралельно відбувається й спиртове бродіння, спричинене діяльністю дріжджів. Спирт, поєднуючись з молочною та іншими кислотами, утворює складні ефіри, які й надають квашеним продуктам специфічного аромату та смаку. Крім того, молочна кислота є антисептиком і гальмує діяльність багатьох видів мікроорганізмів, перешкоджаючи псуванню готової продукції.

Під час квашення потрібно враховувати можливість утворення не тільки молочнокислих бактерій, але й шкідливої мікрофлори. Зокрема, розщеплення цукрів може також відбуватися під дією маслянокислих і оцтовокислих, гнильних бактерій, дріжджів та інших мікроорганізмів.

Тому, щоб виготовити якісну продукцію, потрібно враховувати основні вимоги до процесу квашення:

1. Підбір придатних сортів і гібридів. Як відомо, якість готової продукції значно залежить від якості вихідної сировини. Для квашення, соління, мочіння найпридатніші сорти й гібриди, сировина яких відрізняється високим вмістом цукрів (капуста – 5%, огірки – 2,5%, томати – 3,5%), оскільки саме вони є джерелом нагромадження молочної кислоти.

Якщо в плодах чи овочах мало цукрів, їх або додають у чистому вигляді (під час мочіння плодів), або застосовують інші інгредієнти, багаті на цукри (морква при квашенні капусти).

2. Створення осмотичного тиску, що обмежує розмноження інших видів бактерій, насамперед гнильних, забезпечується введенням у продукт кухонної солі. Плазмоліз клітин, спричинений підвищенням осмотичного тиску, сприяє молочнокислому бродінню, оскільки цукри переходять у розчин і стають доступнішими для мікроорганізмів.

3. Створення в продукті анаеробних умов, тобто безкисневого середовища. При наявності кисню розвивається багато мікроорганізмів, у тому числі оцтовокислих, масляних бактерій і цвілі.

4. Забезпечення оптимальних температурних умов повітря для молочнокислого бродіння – 18–22°С. Якщо буде підтримуватися вища температура, то створюватимуться сприятливі умови для розвитку маслянокислих бактерій. За нижчої температури в приміщенні процес бродіння уповільнюється, а при 0°С – зовсім припиняється.

Квашення капусти

Напевно, ніяка інша овочева культура не привертала до себе такої пильної зацікавленості дослідників, як капуста. Медики й філософи, історики й кухарі залишили численні свідчення про її цілющі й кулінарні властивості. Ще древні греки і римляни помітили, що капуста має здатність тамувати головний біль, виліковує глухоту, запобігає безсонню й виникненню захворювань різних внутрішніх органів. У народній медицині рекомендують прикладати листки капусти до гнійних наривів, ран, опіків. Свіжий сік застосовують для лікування туберкульозу (разом з медом), захворювань печінки. Суміш соків свіжої капусти, шпинату і лимона використовують для зміцнення волосся.

Свіжі головки білоголової капусти містять приблизно 25–40 мг/100 г аскорбінової кислоти, а також вітаміни групи В. Якщо квашена капуста правильно приготовлена, більша частина вітамінів та біологічно активних речовин зберігається.

Щоденне вживання 200–300 г квашеної капусти повністю забезпечує добову потребу організму у вітаміні С. Слід враховувати, що вітамін С відносять до групи водорозчинних вітамінів, тому дуже корисно вживати і розсіл квашеної капусти. Він має лікувальні властивості. Його застосовують при захворюваннях шлунка, шкіри, зубному болі. Крім того, встановлено, що в квашеній продукції, порівняно зі свіжою, значно зменшується кількість нітратів.

Уперше, як уже згадувалося, квашена капуста з'явилася на Київській Русі в XII столітті. Уже тоді були відомі

різні способи її приготування: цілими головками, шаткована, січена тощо. Крім того, розрізняли білу та сіру квашену капусту. Білу готували із сортів білоголової капусти за рецептами, які майже не змінилися й до теперішнього часу. Сіру отримували з тієї ж сировини, але підготовлені шари капусти пересипали житнім борошном. Якщо в результаті бродіння утворювалося мало розсолу, у бочку доливали житній квас. Дослідники припускають, що саме цей спосіб був найдавнішим і дав капусті назву "квашена" – заправлена квасом.

За способом приготування квашену капусту ділять на шатковану, січену, квашену цілими головками, квашену головками з січеною або шаткованою.

Технологія квашення

До моменту використання капусту зберігають за температури $\pm 1^{\circ}C$, оскільки при більш високих температурах вона швидко втрачає цукри. Перед квашенням головки очищають від покривних зелених листків, одночасно видаляючи дефектні, забруднені, ушкоджені хворобами, шкідниками чи морозами. Мити капусту перед квашенням не рекомендують. Качан не видаляють, а обрізують на рівні головки і розсікають ножем на 4–8 частин.

Найпоширенішою приправою для квашеної капусти є морква. Її додають у кількості 3–5% від маси підготовленої капусти. Коренеплоди миють, обрізають і чистять.

При квашенні шаткованої капусти додають 1,5–3,5% солі (найчастіше 1,7–2%), рівномірно, під час засипання капустяної маси в тару. Цілі головки капусти заливають 4%-ним розчином солі, якщо їх квасять окремо.

Крім того, часто додають яблука пізніх сортів, що мають кисло-солодкий смак (до 8%), журавлину, а також прянощі (кмин, кріп, лавровий листок).

Заквашують капусту у дерев'яних чи бетонних чанах, вкритих парафіном (на промислових підприємствах), у бочках, діжках, контейнерах, у склотарі різної ємкості. У домашніх умовах дно та стінки дерев'яної тари вистилають чистими капустяними листками. На поверхню нашаткованої капусти, також вкритої двома–трьома шарами листків чи прокип'яченої марлі, вкладають дерев'яний круг, а на нього – ретельно вимитий і ошпарений гніт. Трамбування і гніт необхідні для швидкої віддачі соку та для створення анаеробних умов. Якщо через два – три дні зверху капусти не з'явиться розсіл, то збільшують масу вантажу чи доливають приготовлений розсіл після осідання капусти (на 20–30 см).

Поява піни, пухирців, газу і помутніння розсолу свідчить про початок процесу бродіння. Піну, що утворюється, потрібно обов'язково видаляти, щоб не знизилася якість капусти в результаті можливого розвитку гнильних процесів.

Контроль за процесом бродіння полягає у регулярному видаленні піни і перевірці концентрації молочної кислоти. Під час бродіння утворюються гази з неприємним запахом, що негативно впливає на смак готової капусти. Щоб видалити їх з внутрішніх шарів, через кожні один – два дні капусту протикають у кількох місцях. Про закінчення процесу бродіння свідчить припинення виділення газів, розсіл з каламутного стає прозорим, світлим, а смак – приємно-кислуватим. Під час зберігання квашеної капусти потрібно стежити, щоб вона завжди була покрита розсолом.

Часто капусту квасять і цілими головками або половинками. Зачистивши до білих листків, їх укладають між шарами нашаткованої капусти, або квасять окремо. Для цього їх укладають у бочки, заливають 5%-ним розчином солі і витримують 12 днів за температури 18–20°С для бродіння, а потім зберігають у прохолодному місці.

Під час бродіння втрачається 1,5–3% сухих речовин від початкового вмісту їх у сировині (переважно цукрів). Для того, щоб продукція мала високі смакові якості, в готовій продукції обов'язково повинно залишатися 1–2% цукрів.

Оцінка якості квашеної капусти

Якість квашеної капусти регламентується відповідним стандартом. Основними показниками якості готової продукції є її зовнішній вигляд, кислотність, вміст солі, а також кількість та якість розсолу. Залежно від цих показників квашену капусту ділять на два сорти.

Вимоги стандарту до якості квашеної капусти **першого сорту** такі: колір солом'яно-жовтий чи білий з невеликою кількістю зеленуватих часток; смак приємний, освіжаючий, кисло-солонуватий, без гіркоти; аромат специфічний для квашеної капусти, без наявності сторонніх запахів; вміст кухонної солі – 1,2–2,0%, загальна кислотність (у перерахунку на молочну кислоту) – 0,7–1,3%.

Вміст розсолу, що вільно стікає: у нашаткованій квашеній капусті нормується в межах 10–12%, у січеній – 12–15%. Розсіл має бути світлим, без сторонніх присмаків.

У квашеній капусті **другого сорту** допускається вміст солі до 2,5%, загальна кислотність – до 2%. Інші показники такі самі, як і для першого сорту.

Соління огірків

Якість солоних огірків залежить, насамперед, від якості сировини. Для соління відбирають огірки, вирощені у відкритому ґрунті, що мають щільний, хрусткий м'якуш, тонку шкірочку, маленьку насінну камеру, правильну форму, темно-зелений колір (без пожовтінь) і характеризуються високим вмістом цукрів. Огірки калібрують за розміром: **пікулі та корнішони**, зазвичай, використовують для консервування, а **зеленці** довжиною 11–12 і 14 см – відбирають для засолювання.

Перед солінням сировину сортують, видаляють ушкоджені, розчавлені й виродливі плоди. Зеленці повинні відрізнятися за довжиною не більш ніж на 2 см, інакше одна частина їх після засолювання виявиться надмірно солоною, а друга – недостатньо солоною. Підготовлені огірки відмочують у воді тим довше, чим тривалішим був період від збирання до соління. Бажано, щоб цей період був мінімальним, оскільки плоди огірків містять багато води (94–96%) і швидко в'януть, а також у процесі зберігання значно зменшується кількість цукрів. Після цього їх ретельно миють і вкладають у підготовлену ємкість.

Для соління огірків часто використовують бочки різної місткості. У цьому випадку в підготовлену, замочену, вимиту, пропарену і пропарафіновану бочку кладуть на дно третину прянощів, заповнюють наполовину огірками, кладуть ще третину прянощів, заповнюють огірками доверху, додають залишок прянощів. Розсіл заливають у бочки вже після їх закупорювання через шпунтові отвори. Асортимент прянощів досить різноманітний, але найчастіше використовують кріп, петрушку, хрін, листки вишні,

смородини, часник, естрагон. Рекомендується не зловживати кількістю прянощів: їхня загальна маса не повинна перевищувати 5–6% від маси огірків.

Під час соління огірків застосовують розчини кухонної солі (краще використовувати кам'яну сіль), різної концентрації залежно від розміру зеленців і температури зберігання готової продукції. При зберіганні в холодильниках для дрібних плодів довжиною до 7 см використовують 5%-ний розчин солі, для середніх, довжиною 7–10 см, 6%-ний, для великих (10–14 см) – 7%-ний. Якщо ж готову продукцію зберігають у підвалах та сховищах з нерегульованою температурою, концентрацію розсолу підвищують на 1%. Розсіл готують заздалегідь (за добу). Сіль повністю розчиняють, фільтрують і перевіряють концентрацію розчину.

Через 1–2 дні після початку бродіння (визначають за з'явленням піни) бочку перевіряють, доповнюють розсолом (якщо треба), забивають шпунтовий отвір і поміщають у холодне приміщення. При низькій температурі (від 0 до +1°C) подальше бродіння буде відбуватися повільно й огірки при цьому будуть щільними, хрусткими, без порожнеч усередині. Природні втрати маси огірків під час бродіння коливаються в межах 4–7%.

Огірки часто солять у скляних банках місткістю 3 і 10 л. Підготовку огірків, розсолу, прянощів проводять аналогічно, як описано вище. Найпоширеніша рецептура приготування огірків у скляній тарі наведена в таблиці. Типовий набір прянощів можна змінювати, збільшуючи кількість часнику, перцю, пряних рослин, наприклад, чебрецю, м'яти (пряне соління).

Рецептура приготування солоних огірків у скляній тарі

Складові рецептури	Кількість, г на банку ємкістю	
	3 л	10 л
Огірки	1630	5600
Кріп	50	160
Часник	5	10
Хрін (корінь)	8	30
Перець чорний горошком чи стручковий гіркий	1,5	5
Естрагон	8	30
Листки чорної смородини, селери, петрушки	10	35
Листки інших пряних рослин	5	15
Розсіл 5–8%-ний	1350	4300

Іноді під час зберігання солінь, особливо коли бочка чи банка вже відкрита і частина продукції використана, на поверхні розсолу утворюються дріжджі та цвіль. Якщо плівку не видалити, то цвілі дуже швидко розщеплюють молочну кислоту і почнуть розвиватися гнильні бактерії – продукція втратить якість. Для запобігання цьому рекомендують використовувати гірчичний порошок (невелику його кількість насипають на поверхню розсолу й огірків).

Соління томатів

Відомо, що в солоних томатах добре зберігається каротин, оскільки він не розчиняється у воді. Для соління рекомендують відбирати малокамерні плоди сливоподібної форми, що відрізняються щільною консистенцією м'якоті і високим вмістом цукру. Плоди повинні бути м'ясистими, без порожнеч і грубих судинних волокон. Непридатні для соління недостиглі помідори, смак і запах яких властивий зеленим листкам. Кращу за якістю готову продукцію отримують при використанні бурих чи рожевих плодів.

Процес соління томатів, як і огірків, передбачає наступні операції: підготовка сировини, прянощів і тари, укладання томатів і прянощів у тару, приготування розсолу, заливання сировини розсолом, ферментація (бродіння), зберігання готової продукції. Підготовку тари, прянощів і сировини проводять аналогічно, як і при засолюванні огірків. Відмінність полягає в тому, що насипати плоди в бочки, як огірки, не можна, їх потрібно акуратно вкладати. Застосовують ті самі прянощі, але їх беруть вдвічі менше. Корені хрону краще не використовувати.

Для соління томатів готують 5–10%-ний розсіл. Чим стигліші й більші плоди, тим вищою має бути температура зберігання готової продукції і концентрація розсолу. Зокрема, для томатів червоного ступеня зрілості використовують 8–10%-ний розсіл, для дрібних бурих плодів – 5–6%ний. Для приготування розсолу використовують воду з вмістом заліза не більш ніж 0,04–0,05 мг/л.

Особливістю соління томатів є пізніший початок бродіння, порівняно з огірками, через наявність в їхніх плодах соланіну. Заповнену тару залишають для бродіння в неохолодженому місці на 24–48 годин. За цей час у розсолі накопичується 0,3–0,4% молочної кислоти. Після цього бочки доливають розсолом і закупорюють. Процес бродіння в охолоджених місцях триває 60 днів, а в неохолоджених – 30 днів. Природні втрати томатів під час соління становлять близько 6% від їхньої маси. Оптимальна температура зберігання готової продукції – близько 0°C.

До соління томатів часто використовують скляну тару місткістю 3 і 10 л. Найбільш поширена рецептура приготування огірків у скляній тарі наведена в таблиці.

Рецептура приготування солоних томатів у скляній тарі

Компоненти	Кількість, г на банку ємкістю	
	3 л	10 л
Томати	1500	5000
Кріп	50	160
Часник	5	10
Перець стручковий гіркий	1,5	5
Листя чорної смородини, естрагону тощо (всього)	15	50
Розсіл 5–10%-й	1500	4900

У солоних томатах першого сорту стандартом нормуються такі показники якості: вміст солі в розсолі 3–6%, кислотність у перерахунку на молочну кислоту 1–1,5%, плоди цілі (допускається, особливо для червоних, незначна кількість деформованих плодів), смак і аромат приємний, специфічний, розсіл злегка каламутний.

Подбайте про заготівлі квашених овочів з осені, і ваш стіл буде різноманітним і корисним.

Оксана ЗАВАДСЬКА,
кандидат сільськогосподарських наук,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Чи можна поєднувати отрутохімікати і добрива?

Чи можна, обробляючи картоплю проти колорадського жука, додавати в робочу рідину сечовину, використовуючи її для позакореневого підживлення? Читала у "Домі, саді, городі" статтю агронома С. Василевського "Не заблукайте в огірковому лісі". Він рекомендує тричі на тиждень вносити аміачну селітру, а я читала, що це добриво сприяє накопиченню нітратів.

Г. Лонич,
м. Івано-Франківськ

Не можна змішувати органічні пестициди з препаратами, що мають лужну реакцію (наприклад, бордоська рідина). Оскільки сечовина не має лужної реакції, то змішування в даному випадку припустиме. Рекомендуємо також використовувати сучаснішу форму препарату децис: децис-профі.

Сечовина – одне з небагатьох добрив, які не обпікають рослин, навіть у високих концентраціях, чого не можна сказати про аміачну селітру. Тому не рекомендуємо додавати останню до арцериду.

Щодо проблеми нітратів, то про це вже написано багато. Нагадаємо, що азот засвоюється рослиною відразу у двох формах: нітратній – це такі відомі добрива, як калійна і кальцієва селітри, нітрат натрію тощо і в аміачній – сульфат амонію, аміак, аміачна вода, сечовина. В аміачній селітрі ці дві форми знаходяться разом. Відтак при засвоєнні рослиною починається щось на зразок конкуренції: яку ж форму вона засвоїть швидше? Аміачна форма засвоюється швидше, нітратній же просто ніде подітися, от вона і нагромаджується у вигляді нітратів у різних органах рослини. Не випадково у багатьох країнах світу заборонено застосування і навіть випуск цього добрива. Втім, не сподівайтеся, ніби відмовившись від аміачної селітри, ви отримаєте продукцію без нітратів. І безконтрольне внесення якоїсь однієї форми, й нестача світла, мікроелементів, стреси можуть збільшити їхню кількість.

Нітрати повинні бути в рослині. Заперечувати цю істину все одно, що казати, ніби немає радіації: природний фон завжди існує. Отож не вірте, якщо хтось скаже, ніби продукція без нітратів. Важливо тільки, щоб їхня кількість не перевищувала гранично допустимої норми, яка для різних рослин неоднакова.

Іноді в періодичних виданнях друкують статті не професіонали, а недостатньо поінформовані люди, які описують свої досліди або запозичують дані з підручників. Тому й не дивуйтеся, якщо прочитаєте суперечливу інформацію.

Ю.В. Слєпцов,
Національний аграрний університет

Більше уваги малині

Упродовж усієї історії людства малина завжди була поруч з людиною. Археологи знаходять насіння малини на стоянках первісної людини ще за кам`яного та бронзового віків. І ще не стерлися з пам`яті ті часи, коли малина займала провідне місце серед ягідних кущових рослин. Але в наш час промислове виробництво її різко скоротилося і росте вона головним чином у садах садівників-аматорів.

А, між іншим, малина є цінним продуктом харчування, в якому міститься велика кількість органічних кислот, мінеральних солей і вітамінів. Не даремно лікарі рекомендують з профілактичною метою з`їдати щоденно хоча б 100 г свіжих ягід малини.

Малина швидкоплідна – врожай дає на другий рік після садіння, дуже пластична, завдяки чому може рости на всій території України. Квітує у пізні строки, тож не підмерзає і кожний рік плодоносить, порівняно легко розмножується, є чудовим медоносом, завдяки чому приваблює в сад бджіл, широко застосовується в народній медицині для лікування гіпертонії, атеросклерозу, застуди. Ці та інші якості слід в першу чергу враховувати садівникам-початківцям, для якомога ширшого впровадження її в садах.

Багато садівників, вирощуючи малину на власних ділянках, одержують дуже низькі врожаї і низьку якість ягід. Пояснюється це, в першу чергу, недостатніми знаннями біології та агротехніки вирощування цієї культури. А їх необхідно знати. Садити малину слід у захищених від вітрів, добре освітлюваних місцях. Кращими для малини є багаті на гумус супіски, суглинки та чорноземи. Малина не витримує затінення та тривалого затоплення талими водами – у неї відмирає коріння. Садити можна навесні (березень), влітку (липень, серпень) і восени (кінець вересня – жовтень). У посадкові ями діаметром 50 і глибиною 40 см вносять: перегною або компосту 8–10 кг, суперфосфату 150–200 г, калійної солі 70–80 г. Замість мінеральних добрив можна внести 500–600 г деревного попелу. На третій рік після садіння і в подальшому щорічно восени вносять перегною 2–3 кг, суперфосфату 30, калійної солі 25 г і навесні сечовини – 25 г на 1 м^2.

Садивним матеріалом слугують відсадки від здорових плодоносних кущів. Перед садінням їх знезаражують, занурюючи корені в 1%-ний розчин мідного купоросу (100 г на відро води) на 5 хв. з наступним промиванням.

Висаджують саджанці малини без заглиблення – як вони росли у розсаднику, поливають, а затим пагони зрізують на рівні ґрунту і спалюють. Після такого садіння ґрунт розпушують і мульчують.

За кущового способу садіння відстань між рослинами має бути не менше 1 м, за рядкового – відстань між рядами – 1,5 м і між кущами – 35–50 см. Малина не витримує "затоптування", тому ґрунт у малиннику має бути пухкий, насичений повітрям і вологою. Ходити слід по доріжках навколо насаджень.

Найбільша потреба малини у волозі – від початку цвітіння до кінця плодоношення. В цей період її регулярно поливають раз на тиждень. Відразу після збирання врожаю пагони, що відплодоносили, вирізують і спалюють, а молоді цьогорічні підв`язують до шпалери.

Врожай збирають регулярно через день, не даючи ягодам перестигати, в корзинку на 1–1,5 кг. Малинник утримують під чорним паром, чистим від бур`янів, але ґрунт у малиннику розпушують на невелику глибину, щоб не травмувати коріння. А ще ліпше міжряддя у малиннику утримувати постійно замульчованими перегноєм, тирсою, рослинними рештками.

Для підвищення врожайності малини на ділянці слід вирощувати 2–3 сорти. На даний час відомо понад 300 сортів малини. Найбільшим попитом серед садівників користуються такі сорти: Новость Кузьміна, Китаївська, Новокитаївська, Кульберт, Мальборо і багато інших.

Ягоди малини швидко псуються, але коли їх занурити у воду з температурою 40°C на дві хвилини (разом з тарою), дати воді збігти і помістити в холодильник, то вони будуть свіжими впродовж тижня.

На одному місці кущі малини можуть рости і добре плодоносити 10–12 років. Малина позитивно реагує на підвищені дози калію, але з азотом слід бути обережним – він спричиняє бурхливий ріст пагонів і призводить до поганої підготовки рослини до перезимівлі. За можливості удобрюйте малину попелом.

Малина страждає від багатьох шкідників і хвороб. Лише одних шкідників виявлено більше 230 видів, з них 20 видів є небезпечними (попелиця, малиновий жук, стеблова галиця та ін.).

З-поміж захворювань найчастіше зустрічаються пурпурова плямистість (дідімела), антракноз, септоріоз, кучерявість, мозаїка та ін. Позаяк малину не рекомендується обробляти отрутохімікатами, то в якості захисних засобів слід застосовувати не шкідливі для людей.

Проти попелиці можна застосовувати господарське мило в концентрації 250–300 г на відро води. Молоді пагони, уражені стебловою галицею, зрізують з личинкою і спалюють. Від пурпурової плямистості та інших грибних захворювань перед розпусканням бруньок рослини обприскують розчином карбаміду (сечовини): 500 г на відро води, а пізніше проводять три обприскування 1%-ною бордоською рідиною: у фазу зеленого конусу, після цвітіння і після збирання врожаю. Кущі, уражені вірусними хворобами, викорчовують і спалюють.

У теперішній час все частіше можна почути, що аматори вирощують чорну малину. Цей вид малини розповсюджений, головним чином, у США і Канаді. Наші аматори переважно вирощують один сорт – Кумберленд. Кущі цього сорту великі, розлогі, порослі не дають. Розмножується вегетативно – укоріненням верхівок однорічних приростів. Для цього у серпні верхівки пагонів прикопують і часто поливають. До жовтня вони вкорінюються і придатні для садіння. Можна розмножувати також насінням і живцями. Недолік – сильно уражується вірусними хворобами, тому садити її слід подалі від червоноплідної малини. Догляд за нею такий, як і за звичайною малиною.

Коріння малини досить підступне. Воно повзе на сусідні ділянки, заглушуючи там культурні рослини. Але спосіб боротьби з ним є: дві–три смужки щавлю, посіяного по периметру малинника, убезпечать від розповзання коріння малини по території саду.

Підготувала ***Н. Колесникова***

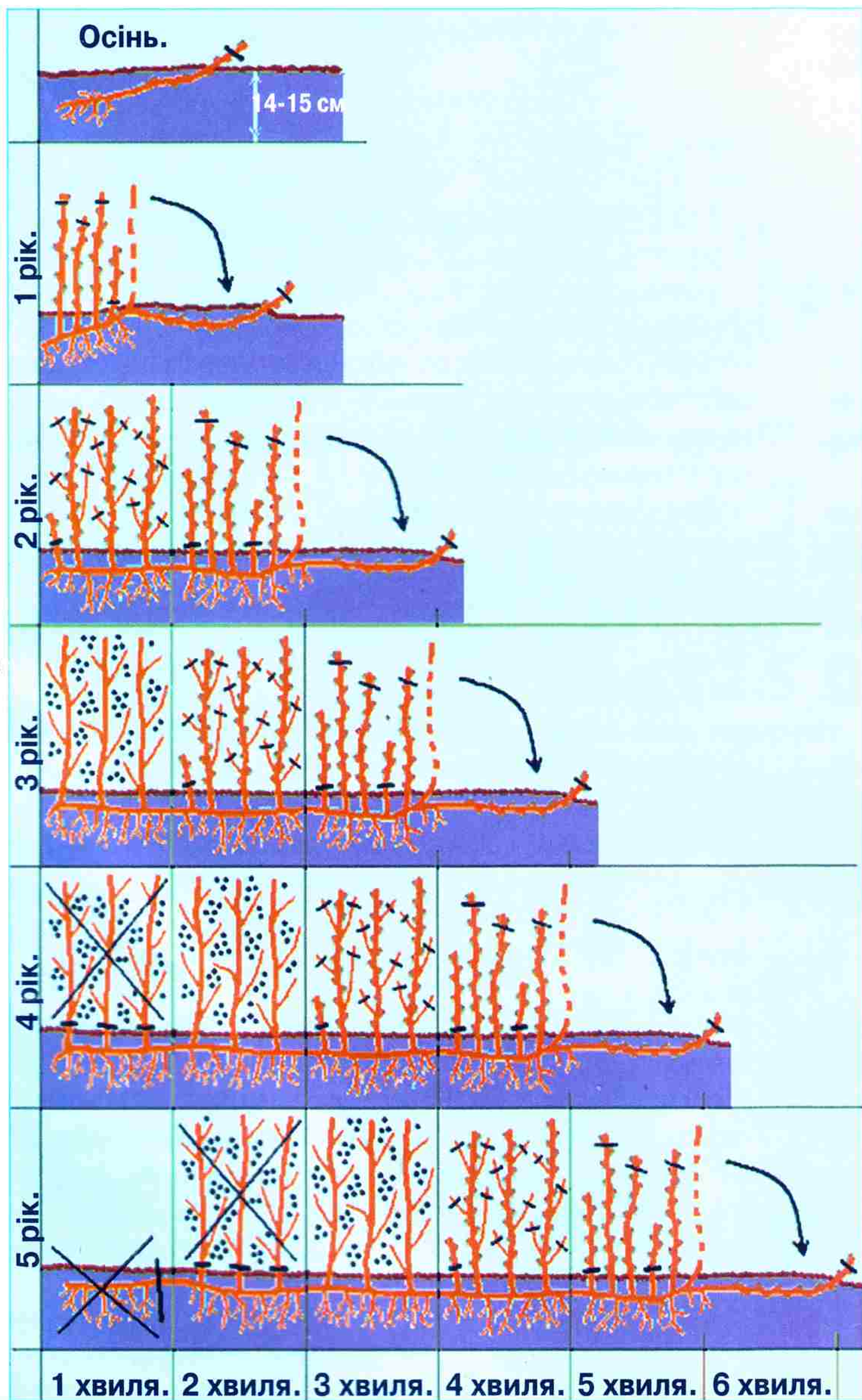
Поетапна технологія вирощування чорної смородини й аґрусу

Ця технологія ґрунтується на здатності смородини давати максимальний урожай великих ягід лише на молодих три- і чотирирічних пагонах. І то, лише коли рослини вдосталь забезпечені поживою і щедро освітлюються сонцем. У подальшому плоди здрібнюються, і пагони слід видаляти. Це ж стосується й аґрусу. Обидві ці культури мають ще одну особливість – їх можна розмножувати вегетативно горизонтальними відсадками. Восени достатньо викопати рівчачок глибиною 10 см, пригнути і пришпилити в ньому наймогутніший пагін і присипати родючим ґрунтом. У наступному році зі сплячих бруньок з`являться молоді вкорінені пагони. Але цей агрозахід можна застосовувати не лише для одержання саджанців цих рослин, а й максимального врожаю!

Поетапна технологія, що пропонується увазі читачів, полягає в наступному.

Осінь. Аґрус і смородину, як і більшість ягідних культур, краще садити восени. Така вже в них особливість. То ж завчасно слід підготувати місце для садіння. Для цього вибираємо добре освітлювану ділянку. Викопуємо яму глибиною не менше 40 см, на дно вносимо структуроутворюючі матеріали (гілки, листя, макулатуру, компост, деревний попіл), додаємо органічні й мінеральні добрива. Вибираємо саджанець, який має хоча б один довгий пагін, і садимо його в яму під кутом 30° так, щоб верхівка була спрямована в бік, який найкраще освітлюється сонцем. Обрізуємо верхівку, залишивши над землею 1–3 бруньки. Обрізування стимулює пробудження і ріст сплячих бруньок. Відстань між саджанцями має бути не менше 60 см.

Перший рік. Восени наступного року з усіх пагонів, що виросли за літо (назвемо це першою хвилею) залишаємо 3–4 найсильніших. Гострим ножем обрізуємо у них верхівки, це стимулюватиме появу на них у наступному сезоні гілок першого порядку. А наймогутніший крайній з південного боку укладаємо в рівчачок – він стане основою другої хвилі. Обрізану верхівку з двома бруньками залишаємо над ґрунтом.

Другий рік. Упродовж літа на нульових пагонах першої хвилі відростуть гілки першого порядку, у яких восени також видаляємо верхівкові точки росту. Слабкі пагони другої хвилі проріджуємо, залишивши тільки чотири, а наймогутніший, як і минулого року, пригинаємо й пришпилюємо у рівчачку. З нього наступного року утвориться третя хвиля. Ягід небагато.

Третій рік. Одержуємо добрий врожай на гілках першої хвилі, видаляємо точки росту на гілках другої хвилі і нульових пагонах третьої. Пригинаємо й пришпилюємо крайній з південного боку пагін для наступної хвилі.

Четвертий рік. Одержуємо другий врожай на гілках першої хвилі і перший – на гілках другої. Восени вирізуємо весь кущ першої хвилі під корінь, видаляємо верхівкові точки росту у послідуючих хвиль і пригинаємо черговий пагін.

**П`ятий рік.** Одержуємо другий врожай з другої хвилі і перший врожай – з третьої. Восени вирізуємо під корінь кущ другої хвилі, видаляємо точки росту на четвертій і п`ятій хвилях й пришпилюємо наступний пагін. Коріння з-під куща першої хвилі викопуємо, звільняючи місце під інші культури.

Підготувала ***Н. Дець***

Інжир у кімнаті й у відкритому ґрунті

Інжир (смоковниця, фігове дерево) – світло- і теплолюбна рослина з родини тутових. Культивується людиною з незапам`ятних часів. У стародавніх народів ця рослина завдяки своїм непересічним цілющим властивостям набула слави домашнього лікаря.

Плоди інжиру – корисний харчовий та дієтичний продукт, у якому містяться від 12 до 24% цукрів (переважно глюкоза та фруктоза), органічні кислоти, пектини, білки, залізо, фосфор, кальцій, вітамін С, каротин та інші корисні сполуки. Їх вживають у їжу свіжими, сушеними, консервованими, виготовляють джеми і варення.

Перші плоди, як правило, для внучки Владислави.

М`якуш плодів – ліки проти кашлю, бронхіту, хвороб печінки та селезінки. Застосовують інжир у народній медицині. Звареними на молоці плодами лікують захворювання дихальних шляхів, настої вживають для полоскання горла. Фітонциди, які виділяє інжир у повітря, відлякують комах, тому у кімнатах, де вирощують його, ніколи не буває мух.

Фіговому дереву варто було б надати назву "рослина з таємницею", або "дерево - нянька" за його напрочуд цікаві, навіть дивні біологічні властивості, які доводили і давніх, і сучасних учених до повної розгубленості.

Уявіть собі рослину, яка не цвіте у звичайному розумінні слова, але дає плоди! Ботаніки довели, що фігове дерево – дводомна рослина, тобто серед представників цього виду є чоловічі й жіночі екземпляри.

Справді, не має меж дивосвітові природи, настільки все в ній гармонійно поєднано! Одним рослинам у запиленні допомагає вітер, іншим – ціла армада всіляких комах. Один різновид з-поміж них і прислужився фіговому дереву. Без комахи, що зветься бластофага, рослина не може давати плодів, а бластофага без неї не лише не може розмножуватись, а навіть й існувати.

Бластофаги – крихітні створіння і можуть існувати тільки у теплих районах.

Над виведенням морозостійких, самозапильних сортів працювало багато вчених і на це пішло не одне десятиліття. І тепер у світі існує понад 600 сортів інжиру.

Розмноження інжиру

Розмножується рослина переважно вегетативно – живцями та відсадками. Живці заготовляють із плодоносних дерев, зеленими або здерев`янілими. Останні легше вкорінюються. Довжина живця має становити 10–15 см, з 3–4 бруньками. Для кращого укорінення у нижній частині слід зробити кілька поздовжніх подряпин чи порізів або обробити живці розчином гетероауксину.

Висаджують живці для укорінення в кімнатних парничках, теплицях, квіткових горщиках і прикривають плівкою чи склом. Після появи перших листків прикриття поступово знімають. За нормальних умов (температура 20–24°С) вони вкорінюються через 30–35 днів.

Висаджувати молоді рослини краще у широкий низький посуд, оскільки коріння в них розташоване близько до поверхні ґрунту. Через 2–3 тижні після пересаджування рослини починають підживлювати.

Поки саджанці добре приживляться, їх тримають при дещо ослабленому освітленні. Взимку для зменшення випаровування вологи ґрунт можна замульчувати.

Культивування у кімнаті

Щоб виростити гарну компактну рослину, необхідно формувати крону. На правильно сформованому кущі перший урожай можна збирати вже на другий рік після садіння його на постійне місце.

Догляд за інжиром влітку – це поливи, обприскування крони, підживлення мінеральними добривами та коров`яком (1:10) через кожні два тижні почергово, послідовне формування крони та вкорочування пагонів для посилення їхнього росту.

Пересаджують фігове дерево раз на один або два роки. Землесуміш складається з дернової, листяної та перегнійної землі (4:1:2), до якої додають пісок, подрібнену цеглу або штукатурку з вапном. Можна вирощувати інжир і в звичайній городній землі з піском, органічними та мінеральними добривами.

При культивуванні в кімнатних умовах фігове дерево може скидати листя у листопаді, а наприкінці грудня – на початку січня воно відросте знову.

У відкритому ґрунті

На моє глибоке переконання, інжир найкраще росте і плодоносить у відкритому ґрунті. Садити його необхідно на сонячному захищеному від вітрів місці, нахиливши рослину під кутом 45°, аби полегшити укриття на зиму. Після перших приморозків я підготовлюю кущі до укриття. Зв`язую гілки інжиру якомога щільніше, але дуже обережно, щоб зберегти плоди, які не встигли достигнути. Пригинаю скобами до землі. На низ кладу гілки сосни і сухе листя. Зверху знову сухе листя і гілки сосни. Накриваю потім старим брезентом, шифером, руберойдом. По краях обкидаю землею. Взимку стежу, щоб у середині не було відпару, особливо при відлигах. Навесні укриття поступово знімаю. Гарно перезимувавши, інжир радує нас буйним великим листям і відразу маленькими плодами. А невдовзі починають достигати фіги, які вдалося зберегти до весни.

Тож вирощуймо інжир, і нехай наші діти та онуки смакують корисними і смачними плодами.

В.М. Гаморак,
вул. Шевченка, 12/13, м. Тлумач,
Івано-Франківська обл., 78000

Санаторно-курортний комплекс "Моршинкурорт"

вул. 50-річчя УПА, 11,
м. Моршин, Львівська обл., 82482
Відділ маркетингу та реалізації путівок: 8(03260) 6-05-00
e-mail: skk_morshyn@ukrpost.ua

Курорт "Моршин" – один з найвідоміших гастроентерологічних курортів України та зарубіжжя. Основним курортним лікувальним фактором є сульфатно-магнієві мінеральні води. Тут ефективно лікують захворювання органів травлення, особливо печінки та жовчовивідних шляхів, кишківника, різноманітні алергійні стани, порушений обмін речовин.

Показання до лікування:

• хронічні гепатити, холецистити, холангіти, панкреатити без схильності до загострення;

• дискінезії жовчовивідних шляхів і кишківника; • хронічні гастрити з пониженою, підвищеною і нормальною кислотністю; • хронічні гастродуоденіти в стадії ремісії;

• виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки в стадії ремісії; • хронічні коліти, ентероколіти; • хвороби оперованого шлунка; • стан після холецистектомії і перенесеного вірусного гепатиту; • хвороби обміну речовин (цукровий діабет, сечокислі діатези, ожиріння та інші); • **супутні захворювання:** остеохондрози, гінекологічні захворювання, захворювання сечостатевої системи (в т.ч. сексуальні розлади у чоловіків), опорно-рухового апарату, неврози, а також реабілітація потерпілих від аварії на ЧАЕС (дорослі і діти з батьками).

В арсеналі лікування: ***вживання мінеральних вод джерел*** №1, №6 та №4; ***мінеральні ванни, душі:*** гідролазерний, циркулярний, висхідний, душ Шарко; ***кишкові зрошення***, гінекологічні зрошення та спринцювання мінеральною водою; ***грязелікування:*** електрофорез з гряззю, грязеві ректальні та вагінальні тампони; озокеритолікування; масаж (звичайний, гінекологічний, простати); ***підводний душ-масаж***, релакс-масаж; ***фітотерапія; психотерапія; інгаляції:*** масляні, з відваром лікарських трав, лужний і мінерально-евкаліптовий аерозолі; лікування імпотенції методом від'ємного локального тиску; ***стоматологічне лікування;*** лікувальна фізкультура і механотерапія; широкий комплекс фізіотерапевтичного лікування; ***лабораторні методи дослідження:*** клінічні, біохімічні, бактеріологічні, імунологічні, цитологічні; ***функціональні методи дослідження:*** УЗД, ЕКГ, ГФС, РВГ та інші; консультації лікарів вузьких спеціальностей.

Харчування: триразове дієтичне, відповідно до захворювань органів травлення, нирок, обміну речовин.

Проживання: в одно- і двомісних номерах з усіма зручностями, одно-, дво- і трикімнатних "люксах" (підвищеної комфортності).

Санаторно-курортний комплекс "МОРШИНКУРОРТ", до складу якого входять санаторії: **"Світанок"**, **"Дністер"**, **"Перлина Прикарпаття"**, **"Лаванда"**, **"Черемош"**, радо зустріне вас на курорті "Моршин". Наші висококласні спеціалісти докладуть усіх зусиль для відновлення вашого здоров'я.

Усі перелічені санаторії розміщені в центральній частині курорту "Моршин", серед прадавнього екологічно чистого лісопарку, на відстані 200–300 м від бювету мінеральних вод та бальнеолікарні.

Місцезнаходження курорту "Моршин": 85 км від Львова, 14 км від ст. Стрий Львівської залізниці.

Їхати: до ст. Львів або Стрий. Далі з центрального вокзалу: маршрутним таксі до м. Моршин.

А для того, щоб зацвіла, потрібно насамперед збалансоване живлення (краще недогодувати, ніж перегодувати), азот можна вносити тільки на початку вегетації і то в помірних дозах, а далі – тільки калійно-фосфорне підживлення. На зиму обов'язкове укриття, незначне, але щоб обов'язково закрити верхні бруньки.

Як правильно вкрити рослину?

По-перше, ніколи не зрізуйте відцвілих суцвіть, навіть якщо вони вам псують дизайн саду, зв'яжіть їх, в крайньому разі, чимось затуліть.

По-друге, перед укриттям легенько товстим м'яким шнурком стягніть усі гілки куща докупи, так їм буде тепліше і вкривати буде легше.

Гортензія – королева тінистого саду

В саду вже відцвіли перші троянди, відносячи разом з молодим літом свій незрівнянний аромат. І на арену саду виступає, підхоплюючи естафету краси, королева тінистого саду. Скажіть мені, які ще квіти можуть потішати нас своєю неповторною красою на протязі майже всенького літа, несучи в сад спокійну, зворушливу красу на своїх гордо піднятих голівках? Це ж, звичайно, – гордовита гортензія. Хоча вона може рости і на сонячних місцях, та цвітіння тут швидкоплинне, пелюстки швидко вигорають і краса блідне. Біла гортензія, як наречена, стоїть посеред саду і освіжає своєю чистотою будь-яку композицію. Квітування її буйне, але квітує не довго, як за мірками для гортензій. Якихось два – три тижні й у вас із білосніжної царівни кущ перетвориться на "мокру курку". Суцвіття побуріли від першого ж дощу і вже не є окрасою вашого райського куточка. Ця гортензія найневередливіша із свого роду, найморозостійкіша. На зиму зрізується вся надземна частина, а на весну кущ повністю відроджується і зацвітає у всій своїй красі. Цвіте вона на цьогорічному прирості, тому всі гілки, які відцвіли минулого літа, вирізуються нещадно.

Її ж найближча родичка, можна сказати, сестра – гортензія широколиста, вже надто вередлива пані. Але якщо ви приділили їй вдосталь уваги, вона віддячить вам сповна своїм квітом, як кохана жінка, яку ви обдаруєте подарунками і чарівними словами. Цвіте вона півтора–два місяці, даруючи вам незрівнянну чарівність. Хоча кущ і не високий, до 1 м заввишки, та, в залежності від сорту, суцвіття, зібрані в дивовижні рожеві, червоні і фіолетові кулі, не можуть не зачарувати. Величина цих куль до 25 см в діаметрі, враження, що вони просто висять в повітрі над кущем, вкритим широким зеленим листом. Наша вередуха полюбляє ніжне, не пекуче, розсіяне сонячне світло, легко мириться з напівтінню, росте навіть під кроною грецького горіха. Потребує добре зволоженого, насиченого повітрям слабокислого ґрунту. Та, не дай боже, ви із великої любові переситили рослину органікою – все, на цей рік цвіту не дочекаєтесь. Цвіте наша красуня на минулорічних приростах, як правило, з верхніх бруньок, а вони зазвичай і пошкоджуються морозами. І тому від квітникарів часто можна почути: "Чомусь не цвіте моя гортензія уже який рік".

По-третє, тісно обкладіть кущ гілками з ялини або обгорніть агроволокном. Потім забийте трохи віддалік від кореня кілок, вищий на кілька сантиметрів від куща і натягніть великий мішок із-під цукру. Краї присипте – ось і готова домівка для вашої улюблениці на зиму. Для чого кілок? Це, щоб снігові замети не відломили все ті ж, верхні бруньки. От і вся премудрість.

А взимку теж не забувайте про свою підопічну, підсипайте якомога більше снігу під неї, якщо є така можливість.

Якщо такі операції здадуться декому дуже марудними і клопіткими, то і тут є вихід – посадіть вашу красуню в красивий керамічний горщик (не менше 10 л) і поставте в саду, вона вам віддячить сторицею, тільки не забувайте поливати. А коли почнуться заморозки, віднесіть її в прохолодну кімнату, засклену веранду, балкон чи не зовсім темний підвал. Головне, щоб температура була в межах +5... -5°С. Поливати тепер достатньо раз на місяць. Навесні вона, винесена із зимівника, розквітне набагато раніше і довше радуватиме вас пишними кулями цвіту.

Ось така вона, примхлива й красива царівна тінистого саду. Не пошкодуйте своєї уваги і зусиль, подаруйте їй свою турботу та любов, і королева гортензія по-царськи віддячить вам своєю красою.

Розмноження

Розмножують усі види гортензій вегетативно. Найкраще розмножується, звичайно ж, біла гортензія – поділом куща. Відкопав навесні паросток із куща, і ніяких проблем. Кущ відроджується дуже швидко.

Рожева широколиста не поспішає розростатись ушир, тому ділити кущ завжди проблемно, та й шкода. Приживлюється відсадок із відкопаного куща погано. Кращий вихід – це розмноження зеленими живцями. Але тут уже потрібно пожертвувати рясним цвітінням материнського куща. Не дочекавшись розпускання перших квітів, нарізуємо живці із цьогорічного приросту, обов'язково залишаючи знизу 1–2 бруньки на кущі для подальшого росту. Зрізані живці ставимо в ємкість з водою і несемо до підготовленої теплички. Це кілька дуг із дроту і плівка – тунельне укриття, як під огірки. Тут під дугами ставимо ящики, наповнені субстратом (річковий пісок, торф і дернова земля у співвідношенні 1:1:1), який зволожений слабким розчином фунгіциду. Дно ящиків обов'язково повинне мати дренаж. Засипаємо субстрат зверху тонким шаром піску і в цей шар, не глибше, саджаємо живці, вкорочуючи верхні листки на третину. Нижній зріз живця повинен бути косим і на 5–6 см нижче від нижньої бруньки, верхній – прямий на 1–1,5 см вище верхньої бруньки. Зрізи робимо гострим ножем, рівні, не рвані. Відстань між живцями 6–8 см, між рядами 10 см. Зволожуємо з лійки з дрібними отворами і накриваємо плівкою.

Знову ж запитання: чому висаджуємо в ящики, а не просто в субстрат, насипаний на ґрунт, як радять багато фахівців? Я теж так робив, поки не обпікся. Облюбував мою тепличку кріт – чи тепла йому захотілось, чи поживу там приглянув. Уявляєте, що було із моїми висадженими живцями. Не вірите? Можете спробувати. Чомусь цей сліпий друг залазить туди, в тепличку, де ростуть ваші найулюбленіші рослини і яких ви найбільше доглядаєте і плекаєте. А потім потішається із вас у себе під землею, поки ви чортихаєтесь і в сотий раз переробляєте, викидаючи посохлі, вириті із землі, вже майже вкорінені живці. Тож, краще використовуйте досвід з набитих мною гуль.

Влаштовуйте тепличку під розсіяним світлом від не надто густої крони дерев, або ж притіняйте від надто пекучого полуденного сонця. В ідеалі, якщо є туманутворююча установка, тоді притінення не потрібне і матимете майже 100%-не вкорінення. Але не кожен має таку можливість, я, наприклад, пристосував для цього старий обприскувач. Роблю невеличку дірочку в поліетиленовій плівці і прискаю підігрітою на сонці водою, хоча б три рази на день, але не довго, щоб тільки змочити листочки.

Добрі результати дає обробка нижніх кінців живців перед садінням стимулятором росту. Якщо хто-небудь докладніше цікавиться технологією зеленого живцювання, можу порадити професійну літературу, методичні посібники.

Садіння

І ось ви отримали, купили, чи виростили самі довгоочікуваного саджанця, тож як краще його посадити і де?

Найперше, треба правильно вибрати місце. Наша красуня не любить, як ми дізнались раніше, спекотного сонця, а полюбляє в міру освітлені, добре зволожені місця, злегка затінені сквери, недалеко від декоративної водойми. Тут вже працює ваша фантазія і розуміння красивого, аби рослині і вам було добре.

Тепер садимо. Готуємо ямки, як зазвичай, дбайливо – 60x60x50 см. Виймаємо увесь ґрунт пошарово. Верхній, родючий на одну купку, нижній – на іншу. Потім землю міняємо місцями. До родючого додаємо торфу і піску (1:1), ложку суперфосфату і ложку калімагнезії. Все змішуємо і засипаємо в ямку, утворюючи гірку. На вершечок нашої піраміди ставимо саджанець, бажано, щоб коріння було із грудкою землі, і присипаємо залишками приготовленого ґрунту. Легенько притоптуємо. Досипаємо ґрунтом із другої купки і поливаємо. Коли вода всоталась, замульчовуємо торфом (це, щоб не утворювалась кірка при висиханні).

От і все. Тепер періодично поливатимемо і чекатимемо цвітіння. Як правило, минулорічні вкоріненні саджанці зацвітають в рік садіння.

Про догляд

Хворобами і шкідниками гортензія майже не уражується. Трохи докучає культурі хлороз, ця хвороба з'являється на карбонатних ґрунтах. Щоб позбутись згаданої напасті, підкислимо ґрунт перепрілою сосновою глицею або старою корою. Можна лікувати слабким розчином залізного купоросу.

Я розповів далеко не все про цю чарівну квітку. Не про всі сорти і види, їх безліч. Дуже красиві зарості з в'юнкої гортензії черешкової, чудово квітує видова форма гортензії мітелкової тощо.

Та якщо ви посадите і доглянете в своєму саду гортензію, незалежно від виду і сорту, ви ніколи не пошкодуєте, а обов'язково закохаєтесь у цю квітку. А ваші колеги, друзі, сусіди і родичі будуть тільки захоплено споглядати чудові квітучі кулі і ахкати, а іноді казати – я б собі таку хотів, або я бачив у моєї Марусі кращу, або в мене така ж, але чомусь не цвіте... Ну це я так, до слова. Бо садимо ж ми для душі, для себе, щоб відпочити, насолодитись і відчути красу квітів та природи, яка їх створила (і подякувати селекціонерам, що їх вдосконалили), щоб подивитись, як із маленького, тендітного росточка народжується така божественна краса. Я казав і продовжуватиму стверджувати, що некрасивих квітів для квітникаря і для людини щирої душі не буває. Той, хто бачить красу в простому, і здавалось би, буденному, той – щаслива людина. А гортензія – це дійсно королівська квітка, хоча й для тінистого саду.

Василь Тибель,
с. Біла Криниця, Рівненська обл.

Перші кроки у створенні саду

Плодівництво та ягідництво є важливими галузями сільського господарства. Плоди і ягоди мають велике значення у харчуванні людини. Вони містять значну кількість легкозасвоюваних цукрів (фруктоза, глюкоза, сахароза), корисних для організму людини органічних кислот (яблучна, лимонна та ін.), вітамінів С, B_1, B_2, B_3, B_6, Вс, провітамін А та Р-активні сполуки. Велике значення мають також мінеральні солі, зокрема кальцій, вміст якого у плодах, особливо в ягодах суниці й малини, вищий, ніж у хлібі, м'ясі. У плодах грецького горіха і фундука багато жирів (до 70%) та білків (до 20%). Тобто, плоди і ягоди – високоцінні дієтичні і лікувальні продукти. Крім того, вони є сировиною для консервування і кондитерської промисловості. І це ще не всі позитивні якості плодово-ягідних культур.

У наш час, мабуть, не знайдеться присадибної ділянки, на якій би не було садка або хоча б кількох яблунь, груш, вишень, смородини, малини. Кожний господар хоче мати високоврожайні плодові дерева з високоякісними плодами, ягодами, а до цього всього, щоб і естетичність садка радувала весь рік. Виникає безліч запитань щодо найголовніших заходів, найкращого вирощування і догляду за деревами. Наведемо короткі поради наших спеціалістів.

Перший етап у створенні плодового саду

Вибір місця під сад. Плодові дерева рясно родять тоді, коли їхні вимоги до необхідних для росту і розвитку умов (світло, тепло, вода, поживні речовини тощо) повністю задовільняються. Але умови тієї чи іншої місцевості залежать не тільки від району або зони, де ця місцевість знаходиться, а й від природних умов окремих ділянок: рельєфу, ґрунту, напрямку вітрів тощо. Отже, вибираючи місце під сад, потрібно визначити найсприятливіше місце на ділянці. Якщо ж не всі чинники на ній сприятливі для саду, то людина може деякі з них створити штучно, наприклад, підсипати родючий грунт, зробити захист від вітру, систему зрошення.

❖ **Тепло та рельєф.** Де вологий клімат та недостатньо тепла, під час висаджування саджанців потрібно вибирати підвищені місця, які добре прогріваються та провітрюються і де порівняно глибоко залягають підґрунтові води (не менш ніж 2 м).

Де відносно теплий і помірно вологий клімат, найкращі для садів пологі схили.

У регіонах, де опадів мало, а тепла достатньо, найкращою під плодові дерева є рівна ділянка.

❖ **Грунт.** Для плодового саду найкращі супіскові і суглинкові грунти.

Якщо ж грунт не зовсім сприятливий для вирощування плодових культур, то можна приготувати субстрат і при посадці висаджувати деревця саме в нього.

❖ **Підземні води.** Якщо залягання грунтових вод менше, ніж 1,5–2м, то при посадці деревця бажано зробити глиняний замок на глибині не менше 1 м.

❖ **Захисна смуга.** Плодову зону бажано влаштовувати в захищеному від протягів місці. Можна також вибрати культуру, яка менше боїться протягів, і вздовж всього саду створити рядове насадження, яке і буде слугувати захистом від вітрів. Найпридатніша для захисних насаджень яблуня.

❖ **Густота та розміщення.** У помірно загущених насадженнях дерева бувають стійкішими та довговічнішими, ніж у зріджених. Але за надмірного загущення дерева дуже витягуються вгору, крони в них стискуються з боків, нижні гілки швидко оголюються і всихають. Урожайність таких насаджень здебільшого невисока, якість плодів низька.

За нормальної густоти насадження ріст дерев у висоту стриманіший, крони утворюються розлогі, з сильними довговічними гілками, які мають на собі велику кількість плодових утворень. Урожайність таких насаджень, як правило, висока.

Під час закладання саду встановлюють такі площі живлення, за яких крони дерев у насадженнях не сплітались б між собою, тобто, щоб були створені нормальні умови для росту і плодоношення. Найкращий і найоптимальніший спосіб, коли в рядах розміщувати густо, а між рядами залишати таку відстань, при якій не тільки вільно будуть розвиватися дерева, а й залишатиметься вільний простір для проходу та знарядь, які застосовують у догляді та збиранні врожаю. За такого прямокутного способу розміщення на одиниці площі висаджують достатньо дерев, завдяки чому вони рано вступають у повне плодоношення і дають високі врожаї.

Садіння плодових дерев. Час, коли дерево починає плодоносити, і врожай великою мірою залежать від якості саджанців.

Щоб придбати саджанці дійсно належної якості, рекомендуємо вибирати вже сформовані та вкорінені деревця. По-перше, такі саджанці – це деревця з уже з розвинутою кореневою системою, що свідчить про стовідсоткове приживлення рослини, по-друге, основне обрізування при формуванні здійснене спеціалістами. Господарю залишається тільки підтримувати належний стан крони дерева. А, найголовніше, як правило, дерево починає плодоносити на два роки раніше, залежно від віку придбаного деревця. І ще одна значна перевага садіння деревця із закритою кореневою системою: закладати сад можна з весни до пізньої осені.

Отже, ми обрали найсприятливіше місце під сад, придбали якісний садивний матеріал, знаємо, як підготувати ді-

Під час садіння плодових дерев, залежно від підщепи та форми крони, рекомендують такі відстані між ними, м:

Порода і підщепа	Сила росту сорту	Полісся	Лісостеп, Наддністрянщина, Прикарпаття, Закарпаття	Західний, центральний і південний Степ	Північно-східний Степ	Крим
Яблуня на насінній	Сильнорослі	7–8 x 4–5	8 x 4–6	8 x 4–6	8 x 4–6	7–8 x 4–6
підщепі	Середньорослі	7 x 4–5	7 x 4–5	7 x 4–5	7 x 4–5	7 x 4–6
Слаборослі	5–6 x 3–4	6 x 3–4	6 x 3–4	6 x 3–4	6 x 3–4	
Яблуня на дусені	Сильнорослі	6 x 4	6–7 x 4–5	6–7 x 4–5	6–7 x 4–5	6–7 x 4–5
	Середньорослі	5–6 x 3–4	6 x 4	6 x 4	6 x 4	6 x 4
	Слаборослі	5 x 2	5 x 2–3	5 x 2–3	5 x 2–3	5 x 2–3
Груша на насінній	Сильнорослі	7 x 4–5	7 x 4–5	7 x 4–5	7 x 4–5	7 x 4–5
підщепі	Середньорослі	7 x 3,5–4	7 x 4	7 x 4	7 x 4	7 x 4
	Слаборослі	6 x 3	6 x 3–3,5	6 x 3–3,5	6 x 3–3,5	6 x 3–3,5
Груша на айві	Сильнорослі	–	5 x 3	5 x 3	–	–
	Середньорослі	–	5 x 2	5 x 2–2,5	–	–
	Слаборослі	–	5 x 2	5 x 2	–	–
Вишня		5–6 x 2–3	6–7 x 3–4	6–7 x 3–4	6 x 4	6–7 x 3–4
Черешня		6 x 4	7 x 4–5	7 x 4–5	6 x 4–5	7 x 4–5
Слива, алича		6 x 3–4	6 x 3–4	6 x 3–4	6 x 3–4	6 x 3–4
Абрикос		–	6 x 4–5	6–7 x 4	6–7 x 4	6–7 x 4
Персик		–	5 x 3	5 x 3–4	–	5 x 3–4
Айва		–	5–6 x 3–4	5–6 x 3–4	–	5–6 x 3–4
Дерен		5 x 3	5 x 3	5 x 3	5 x 3	5 x 3–4
Грецький горіх		7–8 x 5	8 x 5	8 x 5	8 x 5	8 x 5
Мигдаль		–	–	–	–	6–7 x 4

лянку, щоб були оптимальні відстані між деревами. Можна приступати до посадки. Найперше – не менш як за тиждень викопуємо яму розміром у співвідношенні 1:2 від розміру контейнера, в якому росте дерево. Ці ями щедро заливаємо водою, щоб земля вистоялася і після висаджування не просідала.

Якщо грунт малородючий, підбираємо субстрат або торфосуміш, чи біогумус для засипання посадкової ями. У кожному спеціалізованому садовому центрі вам нададуть кваліфіковану консультацію залежно від складу грунту на вашій ділянці, в якому співвідношенні приготувати субстрат. Використовуйте рекомендації на упаковці сумішей для заповнення ям.

Деревця висаджують так, щоб їхня коренева шийка була на рівні з поверхнею грунту. Якщо їх садять у ями, які не вистоялися, кореневу шийку розміщують вище рівня грунту на 2–3 см (легкі грунти) та 3–4 см (важкі грунти). Дерева, щеплені на карликових підщепах, висаджують так, щоб після осідання місце щеплення знаходилося на 3–4 см вище від рівня грунту.

Під час садіння у верхню частину ями та на корені накидають землю, не змішану з добривами, які можуть шкідливо впливати на відростаючі молоді корені. Щоб земля якнайщільніше прилягала до коренів, її дещо ущільнюють навколо посадженого деревця.

Відразу ж після садіння під кожне дерево виливають 3–4 відра води. Це слід зробити навіть тоді, коли запас води у грунті достатній. Через 3–4 дні після садіння деревця підв'язують до кілків рогозою або шпагатом. Нижні кінці кілків доцільно просмолити або обпалити, щоб їх можна було використовувати не менше трьох-чотирьох років, поки дерева зміцніють. Якщо в грунті вологи недостатньо, то в рік садіння дерева в першій половині літа обов'язково треба поливати.

Щоб захистити корені саджанців від підмерзання та відмирання, під час осіннього садіння перед замерзанням грунту приштамбові круги мульчують або штамби саджанців обгортають шаром землі заввишки 25–30 см і завширшки 80–90 см, а рано навесні, коли грунт протряхне, землю від штамбів відгортають. Під час весняного садіння відразу ж після поливання лунки вкривають шаром гною, торфу або перепрілої соломи завтовшки до 10 см.

Для захисту дерев від зайців добре б огородити сад металевою сіткою. У неогороджених садах пізно восени дерева обв'язують очеретом, стеблами соняшника, гілками з ялини і сосни або папером.

Практика показує, що плодові дерева, за якими у перші роки старанно не доглядають, не тільки слабо ростуть, але й дуже запізнюються з початком плодоношення.

Біодинамічний календар

Жовтень – середина осені. Це час дивовижно красивого листопаду, оспіваного поетами різних часів і народів, і фактичне завершення дачного сезону. Однак, незважаючи на те, що зима дедалі ближче, турбот у дачників, садівників і городників зменшилося не набагато. То що ж їм радять Місяць і зорі у жовтні?

Риби 1 (2:26) – 3 (12:21)

У ці дні краще не обрізувати дерева й кущі. Однак якщо необхідно закласти сад уже цього року, то ями слід копати тепер, а деревця висаджувати не пізніше як за місяць до замерзання ґрунту (орієнтовно у другій половині жовтня).

У кімнатних умовах висаджують цибулю й часник на зелень, а також зеленні культури – салат, крес-салат, листкову гірчицю. Це сприятливий час для проведення поливів і рідких підживлень кімнатних рослин.

Овен 3 (12:21) – 5 (19:33)
Повний Місяць – 4 (9:12)

На Повний Місяць не рекомендується виконувати будь-яких робіт із рослинами – висаджувати, пересаджувати й обрізувати. На городі і в саду краще приділити увагу боротьбі зі шкідниками, розпушуванню ґрунту, підгортанню й мульчуванню тих ділянок, де це необхідно.

Слід зазначити, що для боротьби зі шкідниками й хворобами в саду й на городі під час перекопування ділянки не можна залишати листя й стебла рослин на поверхні ґрунту. Штамби дерев очищують від старої кори, аби знищити зимуючу в її щілинах гусінь яблуневої плодожерки, довгоносиків, інших шкідників.

Виконують також господарські роботи: ремонтують теплиці й парники, сільськогосподарський реманент тощо.

Телець 5 (19:33) – 8 (0:46)

Висаджують озимий часник, збирають зелень петрушки й зеленої цибулі, яка ще залишилася на грядках.

Квітникарі викопують і обрізують хризантеми, висаджують їх у відра або інші ємкості й заносять до підвалу. Влаштовують із соснового гілля укриття для квіткових і декоративних культур.

Перекопують ґрунт під кущами смородини, аґрусу й малини на глибину 10 см для знищення шкідників, які там влаштувалися на зимівлю. Обмотують старими панчохами або смужками укривного матеріалу штамби й основи скелетних гілок вишень і слив для захисту від морозобоїн.

Близнята 8 (0:46) – 10 (4:48)

Цей період дуже сприятливий для збирання капусти, яка буде добре зберігатися.

У саду проводять формувальне й омолоджувальне обрізування дерев і кущів. Одночасно видаляють хворі й неврожайні рослини та готують садивні ями до весняного садіння рослин, призначених для їхньої заміни.

Знімають і спалюють ловильні пояси. Готують живці для зимових і весняних щеплень. Укладають ялинове й соснове гілля на суничні плантації, а також влаштовують із нього укриття для квіткових і декоративних культур. Обв'язують хвойники.

У жовтні, за дві декади до замерзання ґрунту, – найкращий час для садіння паростків малини. У висаджених рослин зрізують стебла над самою поверхнею ґрунту й обов'язково їх спалюють. Зрізи коренів перед садінням потрібно поновити, а корені вмочити у земляну бовтанку. Глибина садіння малини – до кореневої шийки. Висаджують її рядами, відстань між якими має бути 1,5–2 м, а між рослинами в ряду – 0,5–0,6 м. Висаджені рослини поливають і мульчують, а ґрунт навколо них розпушують.

Рак 10 (4:48) – 12 (8:03)
Остання чверть Місяця – 11 (11:57)

Збирають і спалюють сміття на ділянці. Висівають під зиму овочеві культури й холодостійкі однорічні квіти. Насіння моркви висівають у заздалегідь, ще з вересня, підготовлені грядки. Висіяне насіння злегка вкривають землею (0,5–1 см), а зверху насипають торф або перегній шаром 3–4 см. Якщо моркву висівають восени, то норму варто збільшити на 20–25%, тобто доводять її до 7–10 г на 10 м^2.

Слід зазначити, що надзвичайно важливим агротехнічним заходом є мульчування ґрунту. Адже мульча затримує вологу в ґрунті, збагачує його елементами живлення. Взимку вона захищає корені від підмерзання, особливо на піщаних ґрунтах.

Найкращими мульчматеріалами є перегній, перепріла й подрібнена солома, торфокомпости і навіть тирса, якщо в ній немає залишків кори. У садку мульчують пристовбурні круги діаметром 1–2 м, залежно від віку дерев. Шар мульчі має бути близько 10 см. Особливо корисно мульчувати ґрунт біля дерев яблуні та груші на слаборослих підщепах із слабозимостійкою кореневою системою.

Лев 12 (8:03) – 14 (10:45)

З метою запобігання розломам молодих плодових дерев від снігу їхні гілки стягують шпагатом у пухкий сніп. Проводять формувальне й омолоджувальне обрізування смородини, аґрусу, жимолості та інших ягідних кущів. Обрізують декоративні кущі.

Після обпадання листя знімають із дерев і спалюють гнізда шкідників – білана жилкуватого, золотогузки, а також муміфіковані плоди, зрізують гілки з яйцекладками кільчастого шовкопряда, очищають підпори від кори, спалюють рештки пакувальних матеріалів.

Діва 14 (10:45) – 16 (13:29)

Продовжують роботи з переробки яблук, помідорів, фізалісу й перцю, квасять капусту.

Зв'язують і пригинають до землі пагони малини для кращої зимівлі. Обв'язують штамби молодих дерев стеблами соняшника, топінамбура, очерету, осоки, гілками ялини для захисту їх від гризунів.

У морозні дні, але ще до випадання снігу, розкладають отруйні принади в мишачі нори у садах і біля господарських будівель.

Квітникарі проводять заходи боротьби зі шкідниками кімнатних рослин, обрізують і видаляють на них зайві стебла й пагони.

Жовтень

Терези 16 (13:29) – 18 (17:23)

Новий Місяць – 18 (8:34)

У ці дні не рекомендується проводити будь-які посадкові чи посівні роботи з рослинами. Краще зайнятися перекопуванням грунту, лагодженням теплиць і парників тощо. За необхідності кімнатні рослини обприскують від шкідників і хвороб.

Скорпіон 18 (17:23) – 20 (23:49)

У південних областях України продовжують викопувати моркву. Оптимальні строки збирання визначають, орієнтуючись на температуру повітря, яка має бути близько 4–5°С, коли приріст коренеплодів припиняється, а нижні листки починають жовтіти.

Викопуючи моркву, слід пам'ятати, що вона дуже чутлива до пошкоджень. Щоб коренеплоди не загнили, необхідно підкопувати їх дуже обережно й не кидати, а краще акуратно складати в купи.

У садку викорчовують і видаляють за межі ділянки або ріжуть на дрова і спалюють уражені бактеріальним опіком або раком плодові дерева. Місце, на якому вони росли, засипають хлорним вапном із розрахунку 100 г на 1 м^2. Рани на корі штамба зачищають і замащують сумішшю глини й свіжого коров'яку (1:1). Перед обрізуванням кожного дерева садові пилки й ножі знезаражують 5%-ним розчином формаліну.

Стрілець 20 (23:49) – 23 (9:39)

Заготовляють саджанці плодових дерев. Якщо на них ще залишається листя, то перед викопуванням саджанців його обов'язково видаляють, інакше воно активно випаровуватиме воду і саджанець може зав'янути або навіть підсохнути, а цього не можна допускати.

Зберігають саджанці у холодному і вологому погребі або підвалі, обов'язково прикопавши у пісок вище кореневої шийки на 15–20 см. Можна також прикопати їх у траншею завглибшки 50–60 см і завширшки 120 см. Саджанці слід прикопувати вертикально або трохи похило. Після прикопування траншею заливають водою, а наступного дня заповнюють землею до самого верху. Потім її огороджують металевою сіткою від гризунів.

Козеріг 23 (9:29) – 25 (22:08)

Приділяють увагу кімнатним рослинам, поливають їх та вигонкову зелень.

Якщо хочете пригостити рідних і друзів свіжими ягодами, то викопайте із грудкою землі кілька кущів суниці ремонтантних сортів, пересадіть їх у ящик і поставте на підвіконня з південного боку. Протягом двох тижнів рослини щедро поливайте, а коли суниці добре приживляться, підживіть їх. Десь перед Новим роком почнуть достигати ягоди, які радуватимуть вас протягом місяця.

Водолій 25 (22:08) – 28 (9:45)

Перша чверть Місяця – 26 (3:44)

Водолій вважається неродючим знаком. Тож ці дні не дуже прийнятні для робіт на городі і в саду, а відтак господарі виконують лише найнеобхідніші завдання. Можна розпушувати ґрунт навколо рослин, прополювати грядки. А от пікірувати або пересаджувати рослини не рекомендується, бо вони не приживляться.

Наприкінці жовтня – у листопаді після масового опадання листя, коли температура повітря знизиться настільки, що мине небезпека відновлення вегетації дерев, проводять осінній полив з урахуванням ґрунтових умов. За високого стояння підґрунтових вод ґрунт під деревами зволожують на глибину до 1 м, на ділянках із глибоким заляганням підґрунтових вод і добре дренованим підґрунтям – до 1,5–2 м.

Риби 28 (9:45) – 30 (19:56)

У ці дні можна викопати у горщики або ящики коренеплоди листкових буряків, петрушки, селери, кореневища щавлю та інших культур для вигонки вітамінної зелені взимку.

Ландшафтні архітектори та власники присадибних ділянок продовжують доглядати за газоном. З нього потрібно регулярно згрібати обпале листя, аби воно не спричинило поширення грибних хвороб і підпрівання трави.

Овен 30 (19:56) – 2.11 (2:45)

Якщо не зробили раніше, то в ці дні закінчують збирати картоплю, коренеплоди, пізню капусту. За хорошої погоди їх просушують на сонці й закладають на зберігання.

Перед настанням стійких заморозків висівають під зиму насіння петрушки, пастернаку, салату, кропу, шпинату, буряків тощо. Висаджують ревінь, естрагон, щавель та інші культури діленням кущів зі старих посівів, а також зубки озимого часнику.

Виноградарі закінчують збирати врожай пізніх сортів винограду. У винних підвалах також "кипить" робота із сортування грон, відокремлення шкірочок, вичавлення соку, запуску та спостереження за алкогольним бродінням, переливання з однієї бочки в іншу, повторної обробки сировини, зливання червоних вин тощо.

Сприятливі дні для висівання та висаджування овочевих і садових культур у жовтні. Підзимовий посів овочевих культур:

часник – 6– 7, 14–15, 16 (до обіду);

морква – 6– 7, 10–11, 14–15, 16 (до обіду);

петрушка листкова, кріп, щавель – 1–2, 19–20, 24–25, 28–29.

Влаштування відсадків, укорінення живців смородини та аґрусу – 6– 7, 10–11, 14–15, 16 (до обіду).

Висаджування саджанців ожини, малини – 1–2, 3 (після обіду), 19–25, 28–31.

Укорінення вусів суниці – 5 (після обіду), 6–7, 10–11, 14–15, 16 (до обіду).

Висаджування саджанців, щеплення та окулірування плодових дерев – 1–2, 3 (після обіду), 19–25, 28–29, 31.

Гарний ґанок – гідна візитівка вашого будинку

У "ДСГ" №1 за 2009 рік ми вже розповіли про одну з найважливіших архітектурних деталей індивідуального житлового будинку – ґанок, з якого, власне, і починається сама будівля, а також про те, що слід зробити, аби він став справжньою окрасою будинку. Адже ґанок – це "обличчя" оселі. Яким йому бути – привітним чи похмурим, веселим чи сумним – залежить від того, в якому стилі і як саме побудований ґанок. Тож ми вирішили продовжити розмову на цю тему і запропонувати вам корисні поради з будівництва й облаштування ґанку від архітектора І.О. Король.

Обираючи тип майбутнього ґанку, слід обов'язково брати до уваги архітектуру та дизайн загального стилю будинку. Дерев'яна народна архітектура була і залишається яскравим прикладом сучасного малоповерхового житлового будівництва. У давнину господарі з великою любов'ю прикрашали ґанки різьбленими поручнями, крученими колонами, вигадливим навісом і дахом з дерев'яним мереживом. Тому ґанок парадного входу називали червоним, тобто гарним. Однак, крім красивого вигляду, що милував око, у ґанка були й інші, практичніші функції: він утворював своєрідний тамбур і в зимовий час захищав від снігу вхідні двері до оселі.

планування ділянки. Розміри майданчика ґанку, як уже зазначалося, визначають залежно від вимог зручності та архітектурного стилю будинку. Вони мають бути не меншими ніж 120–180 см по фронту, щоб забезпечити нормальне відкривання вхідних дверей.

За фронтального розташування ґанку вісь дверей має бути зміщена відносно вісі сходів. Слід також враховувати, що вхідні двері, зазвичай, відкриваються назовні й не повинні заважати вільному проходу до будинку. Але цього потребують лише ґанки невеликого розміру. За більших розмірів частину ганкового майданчика можна використовувати для відпочинку в теплий період року.

Що ж таке ґанок?

Ґанок являє собою майданчик перед вхідними дверима, до якого ведуть одна чи кілька сходинок. Їхня кількість залежить від висотної відмітки рівня підлоги будинку. Щодо будинків із цокольним поверхом, то тут кількість сходинок залежить від висоти цоколя. За високого цоколя сходи можуть мати один чи два марші й розташовуватися фронтально або з одного чи двох боків, залежно від

Види ґанків

Відомо чимало видів ґанків, які добирають залежно від розмірів будинка, конструктивного рішення його покрівлі та загального вигляду. Однак у наш час дедалі більше власників садиб надають перевагу не звичайному ґанку, а своєрідній веранді або терасі, залишаючи кільком сходинкам і невеликому майданчику відігравати роль ґанку. А відтак вважаємо за доцільне дещо докладніше розпо-

вісти про такі поширені архітектурні деталі індивідуального житлового будинку, як тераса та веранда.

Тераса – це майданчик із твердим покриттям, піднятий над землею на 15–45 см. Він може бути відкритим або мати навіс. По периметру такого майданчика інколи роблять огорожу. Покриття споруджують із дерев'яних дощок, бетону або асфальту, бутової чи цегляної кладки.

Тераси найчастіше будують у регіонах з теплим і сухим кліматом, де їх можна використовувати впродовж тривалого періоду за теплої погоди. Саме тому фахівці рекомендують під час проектування садиби орієнтувати терасу (веранду) на південь. Зазвичай, терасу прибудовують до будинку, але інколи її споруджують окремо від нього, з'єднуючи їх разом критою галереєю-переходом.

Веранда – це закрите неопалюване приміщення, засклене з двох–трьох боків. На відміну від тераси, її завжди прибудовують до будинку. Якщо є літня мансарда, то веранду інколи вбудовують у загальний об'єм будинку, під мансардою. Площа веранди має бути не менше 8–10 м^2.

За більшості випадків веранду роблять дерев'яною, але в будинках із каменю, цегли або блоків її стіни можна зробити з того ж матеріалу.

Дещо про підлогу і сходи

В усіх будинках рівень підлоги першого поверху роблять вище рівня ґрунту або тротуару навкруги будинку. Мінімальна різниця у позначках висоти поверхні ґрунту та підлоги дорівнює 150 мм. У малоповерхових індивідуальних житлових будинках прийнятна різниця 300–600 мм.

Ось чому перед вхідними дверима завжди розташовують сходи, які складаються з кількох сходинок. Разом із навісом над ними, огорожею та стовпами або кронштейнами, що підтримують навіс, вони й утворюють ґанок. Ці окремі частини ґанку не тільки захищають вхідні двері до оселі від дощу й снігу, вони є основними елементами будинку, що визначають ошатність та виразність усієї споруди.

Ґанок з однією сходинкою розташовують безпосередньо на ґрунті. За двох і більше сходинок під ним влаштовують самостійний фундамент у вигляді поперечних та поздовжніх стін (цегляних, бутових або бетонних), на які спираються косоури чи самі сходинки. Для того, щоб у

майбутньому не було просідання окремих частин підлоги, фундамент ґанку й будинку роблять конструктивно суцільним з однаковою глибиною закладання.

Інколи за певних обставин фундаменти під ґанком і будинком не зв'язують між собою, допускаючи різне їх просідання. Поверхню ґанку роблять на 2–3 см нижче рівня підлоги з невеликим ухилом від будинку для стікання води.

Для будівництва ґанку, як правило, добирають ті самі матеріали, що й для спорудження стін будинку. Однак, якщо трішки пофантазувати, то можна винайти якісь незвичні варіанти, що значно підвищать художню виразність всього будинку. Приміром: ґанок із дерев'яним різьбленням на фоні поштукатуреної стіни. Для кронштейнів можна використати ковані або зварні металеві конструкції.

Сходинки часто роблять у вигляді набивних бетонних із мозаїчним шаром покриттів. Інколи використовують залізобетонні сходи з обпиранням на фундаментні стіни.

Аби запобігти помилкам

Слід зазначити, що приватні забудовники під час спорудження індивідуального житлового будинку дуже часто припускаються серйозних помилок, серед яких і недбале будівництво ґанку, якому не завжди надають належної уваги. Одна з найпоширеніших таких помилок – коли сходи ґанку з майданчиком приставляють до вхідних две-

рей. При цьому не враховано, що взимку земля промерзає й піднімає ґанок на кілька сантиметрів, внаслідок чого двері заклинює, після чого їх майже неможливо відчинити.

Крім того, інколи ґанок будують на дерев'яному фундаменті із використанням стовпів, які закопують на невелику глибину, не передбачивши захисту конструкцій від намокання. Звичайно ж, це не позбавляє ґанок того недоліку, про який уже йшлося. До того ж, деревина дуже швидко загниває і весь ґанок стає непридатним для користування.

Є кілька способів, завдяки яким можна уникнути цих проблем. Найпростіший з них – у прорізі вхідних дверей зробити високий (6–8 см) поріг. Тоді взимку двері не заклинюватимуться, але об такий поріг мешканці будинку можуть чіплятися. Тож навряд чи цей спосіб підійде всім індивідуальним забудовникам.

Другий спосіб – встановити ґанок із майданчиком на 10–15 см нижче за дверний проріз. Тепер двері відчинятимуться вільно, але через надто високу сходинку, про яку господарі часто забуватимуть, буде незручно і навіть небезпечно ходити.

То чи є ж вихід із ситуації, що склалася? Виявляється, є, та ще й кілька. Інколи фахівці радять робити стовпчасті фундаменти з труб, які закладають на таку саму глибину, що й фундаменти стін будинку. Виходить щось на кшталт міцних анкерів, які утримують ґанок від випирання. За таких обставин, він, звичайно ж, взимку не підніматиметься. Однак це не дуже економічний спосіб.

Тому варто підійти до цього питання по-іншому, застосувавши простіший та дешевший варіант. Приміром, нехай сходи піднімаються й опускаються залежно від температури. Але їх необхідно відокремити від майданчика.

Дерев'яні сходи (у вигляді коробу) встановлюють на бетонний підмурок, а майданчик кладуть на балки, які виступають зі стіни будинку на 100–120 см (консоль). За такого способу навесні та восени "ходитимуть" лише сходи, а майданчик залишатиметься на постійному рівні. Однак його все ж слід зробити на 2–3 см нижче дверей, щоб запобігти вкриванню льодом. Нижні дошки коробчастих сходів ретельно змащують машинним маслом або бітумом і вкладають на 2–3 шари руберойду.

Другий варіант – сходи на косоурах. Слід зазначити, що цей варіант дещо схожий на попередній, бо майданчик лежить на консольній частині балок. Його довжина 70–90 см. Нижні кінці косоурів спираються на бетонну опору-брус, на яку зверху покладено гідроізоляційні матеріали.

Кінці косоурів врубують в опору без цвяхів. Верхні їхні частини з'єднують між собою опорною дошкою, яка вільно лежить на кінцях балок. Кріплять її двома наскрізними шипами. Верхня сходинка слугує продовженням майданчика.

У цьому варіанті змінює положення лише нижня частина косоурів разом із опорою, а верхня частина з опорою залишається нерухомою. Таким самим чином можна зробити і сходи на тетивах.

Перш за все – якість

Насамкінець, слід зазначити, що під час будівництва надзвичайно велике значення має вибір якісних матеріалів. Зокрема, для дерев'яного ґанку використовують лише деревину високої якості, а проступи оформлюють так само, як і внутрішні сходи. Велику увагу слід приділяти захисту деревини від промокання. Вологий будівельний матеріал не рекомендують застосовувати, бо заходи із захисту його від гниття не принесуть очікуваних результатів. Готові сходи необхідно один–два рази прооліфити, а після висихання пофарбувати емаллю для зовнішніх робіт.

Коли сходи і майданчик ґанку будуть готові, розпочинають будівництво його огорожі. Відомо чимало форм балясин і поручнів, тож за власним бажанням можна вибрати такі, що найбільше пасуватимуть до екстер'єру вашого будинку. Головне – закріпити їх так, аби вони не хиталися. З боків ґанок можна обшити дошками й засклити. До речі, останнім часом дехто з господарів використовує для цього кольорове скло, яке надає загальному вигляду будинку певного шарму та індивідуальності. Інколи роблять навіть кольорові вітражі.

Отже, варіантів чимало, тож усе залежить від вашої фантазії та натхнення.

І.О. Король,
архітектор

Диво-качка мандаринка

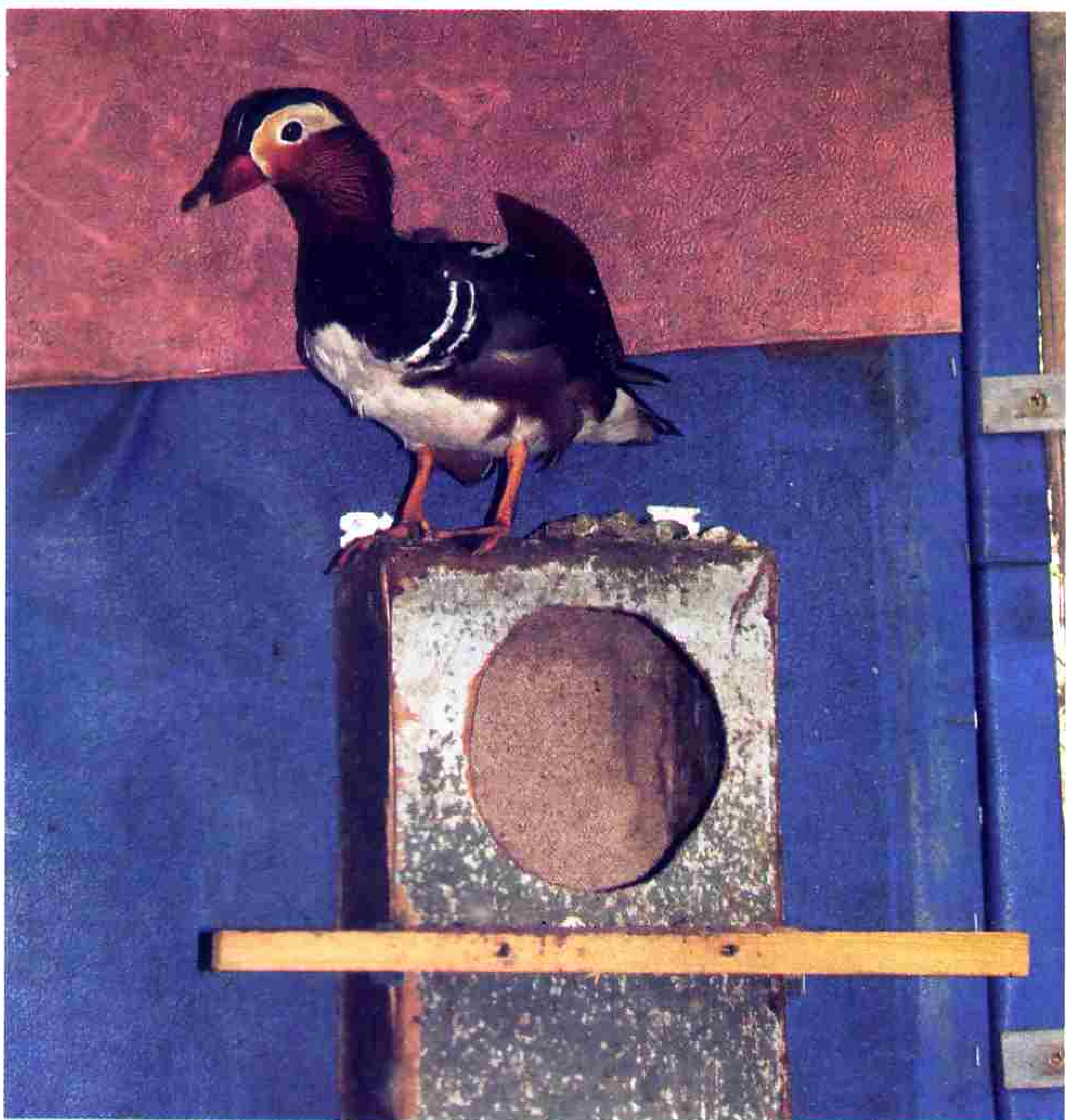

Ви чули про райських птахів, краса оперення яких чарує багато поколінь натуралістів? Представляємо вашій увазі птаха, який справді своєю красою може зрівнятися навіть з райськими птахами. Йдеться про качок, а саме про мандаринок. Ось що про цього чудового птаха написано в енциклопедії:

"Ростом він невеликий, але з його красою небагато представників царства пернатих можуть суперничати. У самця боки голови білясті; щоки, передній бік і боки шиї руді; чоло й тім'я металево-зелені; чуб на потилиці пурпуровий, груди червонясто-фіолетові, спина зеленувата. Особливо чудові внутрішні махові, віяла котрих розширені й вигнуті у вигляді трикутного вітрила, рудого у верхній частині й зеленувато-синього в нижній. Загальне забарвлення самки бурувате-сіре. Через очі проходить сіра смуга. Батьківщиною цього елегантного птаха є Далекий Схід, Японські острови й острів Тайвань. Цей птах дуже обережний і воліє триматися під прикриттям буйної рослинності по берегах рік та озер. Мандаринку часто можна бачити на деревах, у дуплах яких вона гніздиться".

Коли ми довідалися про цю качку, то відразу ж захотіли її завести. Тим більше, що напередодні були в зоопарку й побачили її, як мовиться, живою. Бажання було настільки велике, що, відклавши всі справи, ми почали будувати садову вольєру.

Вечорами цікавилися спеціальною літературою, "копалися" в Інтернеті, вишукуючи відомості про мандаринок та умови їхнього утримання. Коли було збудовано вольєру, постало питання: де дістати цих качок? Але після декількох тижнів митарств ми все ж придбали пару мандаринок. Через деякий час я зрозумів, що всі наші зусилля не минули марно. Качки перевершили всі наші очікування.

Вечорами, коли вони особливо активні, ми збиралися біля вольєри й спостерігали за поводженням птахів. Я можу зрівняти цих качок хіба що з папугами та журавлями. За своєю поведінкою це дуже розумний і цікавий птах.

Ми зрозуміли, чому одні із кращих героїв диснеївських мультиків – качки. Ритуал залицяння дуже своєрідний. Селезень упадає біля качки, підходить то з одного боку, то з іншого, треться дзьобом об її голову, торкається (ніби цілує її) дзьобом об дзьоб. Потім підлітає, робить кілька кіл навколо неї і буквально падає у водойму. Починає плавати, закличо киваючи головою. Якщо качка схильна до "кохання", тоді вона приєднується до нього. Ось тут і починається феєрія бризок і "фонтанів".

Словом, це треба тільки побачити. Щоправда, буває і навпаки (зовсім, як у людей), коли всі ці дії проробляє качка.

Коротше кажучи, мені довелося негайно споруджувати альтанку поруч із качиною вольєрою. Мандаринки відтіснили на другий план павичів та фазанів, яких ми тримаємо у дворі, і стали загальними улюбленцями.

Ми зараз не будемо зупинятися на умовах утримання та розведення цих качок. Зауважимо лише те, що зиму в умовах України вони витримують чудово.

С.О. Бутенко,
52501, вул.. Квітнева, 43,
м. Синельникове, Дніпропетровська обл.

Цесарки

Цесарки – близькі родичі домашніх курей, індичок та перепелиць. Батьківщина цесарок – Африка, але вони чудово почуваються у будь-якій кліматичній зоні, добре витримують і спеку, й холод, невибагливі до умов утримання як у закритих приміщеннях, так і на вигулах, і навіть у клітках. Вони хворіють набагато рідше від курей та інших птахів. Життя ведуть стадне, добре уживаються з мешканцями двору. Швидко бігають і можуть навіть злітати, тому в дорослих особин на 5–6 см підрізають махове пір'я на одному із крил.

Розводять цесарок, щоб мати з них дієтичне м'ясо, високоякісні яйця, а також для боротьби із шкідниками: хробаками, слимаками, комахами (в тому числі й з колорадськими жуками).

М'ясо цих птахів за смаком нагадує дичину, містить менше води й жиру, ніж куряче, за поживністю й іншими біологічними показниками вважається кращим за м'ясо домашніх птахів. Соковите, без грубих волокон, за своїм смаком воно нагадує смак лісової дичини. Тушки трохи темніші курячих – через велику кількість гемоглобіну, заліза. Але за теплової обробки м'ясо стає білим. За рубежем ціни на цесарок у 1, 5–3 рази вищі, ніж на курей.

Яйця цесарок – ясно-коричневого кольору, трохи дрібніші від курячих, важать 43–48 г, мають характерну грушоподібну форму, шкаралупа в них товста й досить міцна. Вони добре витримують перевезення і тривале (до півроку) зберігання за температури від 0 до +10°С. У їхньому жовтку також більше, ніж у курячому, сухих речовин, вітаміну А й каротиноїдів, вони смачніші, не спричиняють алергії у дітей та дорослих.

Інкубація яєць та виведення молодняку

Для інкубації придатні яйця масою не менше 40 г, з міцною шкаралупою, правильної форми, світло- або темно-коричневі, які зберігалися не більше тижня. Міцність шкаралупи перевіряють постукуванням яєць одне об інше. Якщо звук деренчливий, яйця для інкубації не придатні, тому що в шкаралупі є дрібні тріщини, яких не видно неозброєним оком.

До закладання яйця зберігають на картонних прокладках тупим кінцем угору або на боці, але тоді їх обов'язково треба 2–3 рази на день перевертати. Температура в приміщенні має бути від 0 до +10°С.

Інкубація у машині будь-якого типу (в тому числі в аматорській) триває близько 28 днів за звичайного режиму. Просвічують яйця для видалення незапліднених або із загиблими зародками на 26-й день, безпосередньо перед надзьобуванням.

На подвір'я курка-квочка або невелика індичка легко виведе цесарят і стане для них турботливою матір'ю. Після того, як пташенята обсохнуть, їх пересаджують до коробки або до картонних ящиків з розрахунку 15–20 голів на 1 кв. м площі підлоги. Утримують цесарят на щодня змінюваній паперовій підстилці. Для обігріву використовують настільну лампу. Зверху коробку прикривають марлею або матерією (повітря обов'язково повинно проходити). Температура безпосередньо під лампою залежить від віку цесарят: у перші 3 дні +35°С, до 10 днів – +31, до 20 днів – +27, до 30 днів – +21 °С. З місячного віку пташенята обходяться без додаткового обігріву.

Підготовка приміщення

Перед тим, як прийняти цесарят, приміщення ретельно миють, дезінфікують. Для підстилки використовують стружку, тирсу, торф (товщина шару 5–10 см). Кожні 10–15 діб підстилку розпушують, щоб вона не ущільнювалася, не переволожувалася, і додають свіжу. В літню пору (за зниженої вологості й підвищеного вмісту пилу) її періодично зволожують. За період вирощування витрата підстилки на одну голову не перевищує 1,5 кг.

У приміщенні встановлюють штучне джерело тепла (електробрудер, одну або кілька електроламп із металевим абажуром-рефлектором на висоті 15–20 см від підлоги). За кілька діб до висаджування цесарят підстилку під обігрівачем застеляють папером, на яку встановлюють годівниці – металеві або пластмасові листи (30х20 см) з бортиками (не вище 1 см), вакуумні напувалки (півлітрові або літрові скляні банки, встановлені на блюдцях горловиною доліцць).

У початковий період вирощування (12–14 діб) навколо обігрівача в радіусі 60–70 см встановлюють огородження (ширми) з фанерних або металевих збірних щитків (висота 25–35 см). Вони втримують цесарят біля джерела тепла й захищають від холодних потоків повітря.

За добу до висаджування цесарят температура в приміщенні на висоті 0,5–1,0 м від підлоги має становити 20–22 °С, а під обігрівачем – 32–33 °С. Надалі, в міру росту молодняку, температурний режим регулюють.

Вирощування та годування молодняку

Продуктивність дорослого поголів'я значною мірою залежить від правильного годування цесарят. З'явившись на світло, вони перебувають у стані дрімоти, майже не пересуваються і не їдять корм. Цей рефлекс проявляється у них лише на другу добу. Дзьобають вони досить своєрідно, роблячи дуже швидкі рухи дзьобом і розкидаючи корм праворуч та ліворуч, зате п'ють статечно, набравши у дзьоб воду, повільно ковтають її.

Молодняк дуже чутливий до неякісної води. Не напоїти цесаренят у першу добу життя – значить, зумовити масовий падіж. Тому відразу ж після виведення їх необхідно нагодувати й напоїти, щоб швидше розсмоктував-

ся залишковий жовток. У першу добу цесарятам обов'язково випоюють розчин аскорбінової кислоти й глюкози. Бувають випадки, коли цесарят потрібно перевозити до місця їхнього постійного перебування, тоді їх можна не годувати й не напувати протягом доби.

Цесарят утримують і годують здебільшого так само, як і курчат. Вони досить голосисті, дуже рухливі; за зниженої температури купчаться по кутках коробки й можуть задушити одне одного. Птахи не витримують вологості. Тривалість освітлення для цесарок у час їхнього перебування на вигулах за денного світла має бути такою: до 4 тижнів – 20 год., до 10–16, до 14–12, до 27–8, до 43–16, до 50 тижнів – 17 і до кінця кладки –18 год.

Вони люблять "купатися" у піску й підстилці, супроводжуючи свої дії писком. Тому в приміщенні для них влаштовують "зольні ванни" – невисокі ящики, до яких насипають змішані дрібний сухий пісок і просіяний деревний попіл. Цесарята, приймаючи такі "ванни", звільняються від пухоїдів, вошей, кліщів.

Перша годівля – подрібнені круто зварені яйця, розпарене пшоно, звичайний комбікорм і чиста питна вода у "вакуумних напувалках" (півлітрова скляна банка наповнюється водою, накривається блюдцем і швидко перевертається).

Корм дають на чистій картонці, а приблизно з десятого дня – у невисокому блюдці або в мілкій тарілці, далі – як для курей. Головне – не застосовувати зіпсованих, перележаних кормів.

Цесарята (та й дорослі цесарки) дуже люблять усіляку зелень: подрібнену траву, особливо листя конюшини, кульбаби, "гусячу травичку", листя капусти, салату. З великим задоволенням поїдають дощових хробаків, равликів та комах, а тримісячні й доросліші ласують колорадськими жуками. Але тут потрібна особлива підготовка: спочатку збирають жуків, подрібнюють їх і змішують з більшою кількістю звичайної їжі. Так роблять кілька днів, поступово збільшуючи кількість комах у раціоні, а потім дають і цілих жуків (без ніжок, щоб вони, жуки, не бігали). Потім цесарки вже самі починають відшукувати й поїдати шкідників. Ці птахи люблять бродити по городу, але, зазвичай, грядок не розривають. Проте не слід пускати їх туди, де ростуть капуста й баштанні: цесарки можуть роздзьобати не тільки листки й качани, але й цілі кабачки!

Утримання дорослих птахів

Цесарок утримують, як і курей, у будь-якому, доволі сухому й світлому приміщенні. Якщо немає дощу або снігу, вдень вони постійно гуляють, а увечері обов'язково приходять додому, де для них готові поживний корм і чиста вода. За настання темряви цесарки сідають на невисокі сідала разом з курми. Побачивши сторонніх, вони

зчиняють надмірний гамір, тому сторожі з цесарок, як і з гусей, – відмінні.

Зазвичай, добові цесарята важать по 25 г, у 3 місяці – близько 900 г, а в 5 – у середньому 1,5 кг. Уже після 7 місяців птахи починають яйцекладку, якщо утримуються за температури від +14 до +18°С і 16-годинного світлового режиму. В цей період самки важчі за самців.

Цесарок утримують на глибокій підстилці з тирси, стружок, торфу або піску. Після початку яйцекладки птахів можна випускати на невеликі обгороджені вигули й тримати там до 2–3 год. дня, тому що саме в цей час більшість самок відкладають яйця.

У червні – липні цесарки намагаються почати насиджування де-небудь у затишному місці. Допускати цього не треба, тому що вони дуже полохливі. Краще здати яйця на інкубацію або покласти під квочок.

Цесарок утримують "родинами" з розрахунку чотири самки на одного самця. Молодняк розрізняють за статтю, зазвичай, у 5 місяців: у самок починають розходитися лонні кістки; в самців більша голова й білосніжне оперення. У середньому з вирощених цесарят одержують близько 40% самок.

Яйцекладка триває близько шести місяців, іноді й більше. Залишати цесарок на наступний рік не рекомендується, тому що їхня продуктивність, зазвичай, знижується. За племінний сезон від кожної самки можна одержати в середньому по 100–150 яєць. Після закінчення кладки цесарок, а також зайвих самців у 5 місяців забивають (в останніх ніжніше м'ясо, ніж у дорослих птахів).

Використання продукції

Яйця цесарок їдять сирими, вареними (бажано некруто звареними), у вигляді яєчні, використовують у тісто, для змащування випічки тощо. Завдяки товстій і міцній шкаралупі вони практично стерильні, без сальмонел та інших бактерій.

М'ясо цесарок за рубежем замінює дичину. Найкраще з нього вдаються другі страви: печені, смажені, тушковані. Але треба пам'ятати, що це м'ясо містить менше води, ніж курятина, тому курчат табака з нього не готують.

Ось один з рецептів. Випатрану, общипану тушку охолоджують протягом доби в холодильнику або в льосі. Потім її миють, натирають сіллю, обмащують тваринним маслом або салом, закладають у тушку нарізані яблука, кладуть на дошку у заздалегідь прогріту духовку й запікають на невеликому вогні, через кожні 15–20 хвилин перевертаючи на інший бік та поливаючи власним соком (періодично додають небагато води, щоб не допустити підсихання). Запікання триває близько 1, 5–2 годин (залежно від віку птаха), поки тушка не зарум'яниться, після чого пробують виделкою її м'якість і подають на стіл гарячою. Соус зливають до окремого посуду.

Дуже смачна й тушкована цесарка, розрізана на порції, посолена, поперчена, обсипана борошном й трохи підсмажена на сковорідці. Потім її кладуть до качатниці із скибочками моркви та цибулі.

Копчена цесарка – теж вельми смачна страва. Птаха можна закоптити й у домашніх умовах. Попередньо тушку витримують кілька годин у солоному розчині, а потім коптять із додаванням відповідних спецій, у тому числі й гілочок ялівця для особливого присмаку.

Підготувала **Н. Корольова**

Профілактика деяких захворювань голубів

Голубівництво почало стабільно розвиватися у нашій країні й за рубежем як декоративне, спортивне й службове. У зв'язку з цим важливого значення набувають заходи, що дають змогу зберегти здоров'я птахів, яких зараз розводять. А тому особливу увагу сьогодні звертають на ветеринарію голубівництва, що перебуває у стадії розвитку.

З-поміж бактеріальних інфекцій голубів одне з провідних місць посідає сальмонельоз. За цього зараження летальність може досягати 40%, а молодняку – до 80%. Збиток від сальмонельозу проявляється відставанням у рості птахів, що перехворіли, зниженням заплідненості голубок, недоодержанням приплоду, ослабленням захисних сил організму.

Голуби, що перехворіли, – бактеріоносії, які є можливим джерелом зараження продуктивних птахів, тварин і людини.

Сучасні способи профілактики сальмонельозу голубів передбачають здійснення загальних ветеринарно-санітарних заходів, зорієнтованих на широке застосування антимікробних препаратів.

Відомі способи малодієві без активних засобів специфічної профілактики. Одним з основних способів захисту голубів від захворювань на сальмонельоз є вакцинопрофілактика. Для вакцинації необхідна високоімуногенна інактивована вакцина.

Вакцинація живими вакцинами зумовлює зниження запліднювальної здатності й виводимості молодняку, крім того вона може спричинити поствакцинальну хворобу. Великою проблемою для голубівництва є захворювання псевдочумою птахів, яке найчастіше перебігає одночасно з сальмонельозом. До того ж в одних зграях вірус хвороби псевдочуми птахів викликає гострий інфекційний процес із максимальною захворюваністю та загибеллю на тлі хронічного й субклінічного сальмонельозу. Втрати від цих заражень дуже великі, особливо для голубівників-професіоналів, що ведуть селекцію, розведення, тренінг та змагання птахів.

Клінічно змішана або моноінфекція проявляється стрімкими втратами, а саме: швидким розвитком слабості, оглума (пригнічений стан), задишки, тремору з розвитком діареї.

Перед загибеллю у хворих птахів спостерігається швидкоплинність і відмова від корму, й інші ознаки виснаження, порушення координації рухів, втрата здатності літати.

Летальні наслідки виникають раптово, переважно під ранок (до 65%).

Значне поширення сальмонельозу й атипічної чуми голубів стало наслідком ще й безсистемної профілактичної роботи.

Для захисту голубівники вдаються до використання живих вакцин із штамів вірусів хвороби атипічної чуми голубів " Ла-Стільника", які швидко підсилюють імунітет, але строки високих рівнів антитіл нетривалі, ревакцинацію роблять через 10–14 міс.

Головна вада застосування живих вакцин – здатність спричинити поствакцинальні ускладнення за певних зовнішніх умов та наявності інфекцій, що ускладнюють перебіг хвороби (мікоплазмоз, орнітоз, гемофільоз).

Тому назріла необхідність здійснення імунізації інактивованою вакциною, що дозволяє її застосування за наявності патогенних мікроорганізмів (мікоплазм) без провокації суперінфекції, а також одержання високого рівня антитіл протягом тривалого періоду та можливість об`єднання вакцинних антигенів у полівалентних композиціях.

Вакцинацію роблять внутрішньом`язово клінічно здоровим голубам дворазово з перервою 45–50 днів у дозі 0,5 см$^3$ на кожну ін`єкцію. Ревакцинацію роблять через 10–11 місяців у тих самих дозах.

В.Н. Дзюба,
лікар ветеринарної медицини,
В.В. Доценко,
кандидат ветеринарних наук,
лікар ветеринарної медицини,
Сумська біофабрика

Просто, але смачно

Дорога редакціє журналу "Дім, сад, город"! Я пишаюсь тим, що 2 роки тому мої рецепти ви друкували у журналі. Вирішила спробувати ще раз. Якщо ці прості рецепти хтось використає, буду дуже рада.

З повагою ***Наталя Зінченко***

Салат із редьки

Треба мати: 200–300 г редьки, 150 г копченої ковбаси, 150 г твердого сиру, одну зелену цибулю, сік одного лимона, олію за потребою, столову ложку без верху сухих трав (продаються в пакетиках).

Спочатку готуємо заправку. Лимонний сік, олію та спеції з пакетика з'єднуємо і залишаємо, щоб настоялися. А тим часом нарізуємо ковбасу, тремо на тертушку редьку, кубиками нарізуємо твердий сир. Все з'єднуємо, вимішуємо та викладаємо у салатницю. Зверху поливаємо заправкою. Притрушуємо подрібненою зеленою цибулею.

Салат з баклажанів та помідорів

Треба мати два баклажани та 3–4 помідора, майонез, часник, олію, перець, сіль.

Баклажани і помідори мають бути приблизно однаковими в діаметрі. Баклажани та помідори ріжемо скибочками. Скибочки баклажанів смажимо і охолоджуємо.

Майонез заправляємо товченим часником. Кількість часнику залежить від вашого смаку. На скибочку смаженого баклажана кладемо чайну ложку майонезу, а зверху скибочку свіжого помідора. У порції має бути по дві скибочки баклажанів та помідорів. Зверху на помідор, змащений майонезом з часником, сиплемо дрібку меленого перцю.

Перед подачею до столу можна прикрасити гілочками кропу та петрушкою.

Фаршировані шампіньйони

Треба мати: 0,5 кг шампіньйонів з приблизно однаковими шапками, 2 яйця, 2 цибулини, сухарі або борошно, сіль і спеції за смаком, олію для смаження.

Гриби миємо, чистимо, видаляємо ніжку та трохи серцевини, щоб утворилось місце для начинки. Ніжки, серцевинки та гриби невідповідного розміру дрібно нарізуємо та смажимо з цибулею. Коли начинка трохи охолоне, начиняємо нею шапки. Обмакуємо фаршировані гриби у збите яйце і обкачуємо в сухарях або борошні. Смажимо до готовності. Фаршировані гриби при бажанні можна викласти на деко, посипати тертим сиром і запекти.

Запечена риба

Треба мати: 0,8–1 кг риби (прісноводної або морської 2–3 тушки), 4 цибулини, 100 г твердого сиру, пачку майонезу, сіль, перець, пакетик приправи для риби, лавровий лист, 2 яйця, 1 лимон.

Очищену і підготовлену рибу розрізати на дві частини по хребту, посолити, поперчити, посипати приправою до риби, збризнути лимонними соком і залишити у холодному місці на 20–30 хв.

Цибулю нарізати півкільцями, посолити і поперчити за смаком, додати 0,5 пачки майонезу, ретельно вимішати. Два яйця збити і підсолити, сир натерти на тертушці, рибу викласти шкіркою донизу на металеву тарілку (можна використати пласку кришку від гусятниці), зверху рибу накрити цибулею у майонезі і запікати 20 хвилин. Потім вийняти, залити яйцем, зробити сіточку з майонезу і посипати тертим сиром. Знову поставити у духовку на 10–20 хв., щоб оплавився сир та розм`якли рибні кісточки. Перед подаванням до столу рибу можна посипати подрібненою зеленню.

Котлети з грибів

Треба мати: 700 г свіжих грибів, столову ложку вершкового масла, 3 скибочки хліба, 0,5 склянки молока, 2 яйця, мелені сухарі, сіль, перець за смаком.

Свіжі гриби чистимо, миємо і даємо стекти воді. Білий черствий хліб треба замочити в молоці. Коли розмокне, його необхідно разом з грибами пропустити через м'ясорубку.

Грибний фарш солимо, перчимо і додаємо сире яйце. Вимішуємо і мокрими руками формуємо котлетки. Змочуємо їх у яйці, потім обкачуємо у сухарях і смажимо на олії. Складаємо у каструлю, підливаємо трохи бульйону і води та доводимо до готовності в духовці. Подаємо до столу з гречаною кашою або пюре, поливши розтопленим вершковим маслом.

М'ясо по-французьки

Треба мати: відбиті скибочки м'яса з телятини, свинини або курятини за кількістю порцій, 2–3 великих цибулини, 5 стиглих помідорів, приправи, чорний мелений перець, майонез, сіль, тертий твердий сир, маслини, лимон.

Відбите м'ясо посипати приправами і дати настоятись 20–30 хвилин. Цибулю, нарізану півкільцями, злегка обсмажити. На кожний шматочок м'яса покласти цибулю та кільце помідора. Полити майонезом, присипати тертим сиром. Коли сир підрум'яниться й оплавиться, м'ясо треба прикрити фольгою і смажити до готовності.

Перед подаванням до столу на кожну порцію покласти маслинку та тонесеньку скибочку лимона.

Баклажани солені

Треба мати: баклажани, моркву, дрібні огірки, бурі помідори, болгарський перець, стручки молодої квасолі,

часник, цибулю, гіркий і духмяний перець, лавровий лист, корінь та зелень петрушки, кріп, олію.

Беремо баклажани одного розміру й однакової стиглості. Миємо, відрізуємо плодоніжки. Великі баклажани ріжемо вздовж і варимо 20 хвилин. Промиваємо у воді до тих пір, поки не перестане стікати темна вода. Викладаємо на дошку або на стіл рядами, а зверху на баклажани кладемо гніт. Один край столу піднімаємо, на підлогу ставимо миску, щоб туди стікав сік, і залишаємо на ніч.

З вечора готуємо заливку: кип'ятимо воду, солимо (як пересолений суп), кладемо гіркий і духмяний перець, лавровий лист. Накриваємо каструлю марлею і залишаємо до ранку. Для приправи дрібно нарізуємо листки і корінці петрушки, кріп.

Очищену і помиту моркву нарізуємо кільцями. Маленькі огірочки, бурі помідори, болгарський перець ріжемо навпіл і чистимо, вирізуємо плодоніжку, викидаємо насіння тощо.

Стручковий перець кладемо цілим. Стручки квасолі або спаржі відварюємо в солоній воді. Якщо немає молодої квасолі або спаржі, кладемо відварену звичайну квасолю. Цибулю ріжемо на 4 частини, часник товчемо. Все змішуємо. На дно емальованої каструлі кладемо приправи, потім шар баклажанів, і так шарами, поки не наповниться каструля.

Потім заливаємо розсолом, застеляємо тканиною, зверху кладемо дерев'яний кружок і гніт. У міру того, як овочі у каструлі будуть осідати, докладаємо їх до тих пір, поки каструля не наповниться. Процес триває 3–5 днів. Потім заливаємо олією на 3–5 см. Якщо ви солите баклажани у діжечці, то бажано забити днище і діжечку перевертати, щоб баклажани рівномірно просякли олією.

Солені баклажани смакують до картоплі та м'ясних страв.

Торт-медовик

Треба мати для тіста: 2,5 склянки борошна, 1 склянку цукру, 2–3 яйця, 2 столових ложки меду, 50 г вершкового масла, дрібку солі, 2 чайних ложки соди, погашеної оцтом.

Для крему треба мати: 3 склянки сметани (0,7– 0,8 л), 1 склянку цукру.

Тісто для торта готуємо так: з'єднуємо цукор, сіль, яйця, мед і масло, всипаємо погашену соду і збиваємо. Каструльку підігріваємо на водяній бані, щоб з'явилася піна. В гарячу спінену суміш додаємо борошно, перемішуємо і виливаємо у підготовлену форму. Випікаємо у гарячій духовці 30–40 хв. Коли готовий корж трохи охолоне, розрізуємо його на два, по можливості однакові коржі і змащуємо кремом, зверху прикрашаємо подрібненими горіхами.

Крем готуємо так: сметану збиваємо з цукром, додавши при бажанні ванільного цукру.

Простий яблучний пиріг

Треба мати пошарове тісто, 4–5 яблук, цукор, масло.

Яблука очистити, розрізати на четвертинки, вийняти серцевину і знову розрізати. Цукор і масло розтопити на сковороді до коричневого кольору, викласти в цю карамель віялом підготовлені скибочки яблук, накрити пошаровим тістом, трохи більше форми (краї тіста підігнути усередину). Випікати 30 хв. Коли пиріг спечеться, його треба акуратно перевернути на велике блюдо, щоб не розламався. Зверху посипати корицею і цукровою пудрою.

Пропоную...

...**кролі** великих елітних порід, багатоплідні (австрійської, словацької селекції).

Володимир Федорович Гордієнко,
м. Вінниця, тел. 8 (097) 308-20-95

...племінні шиншили і молодняк. Клітки, інвентар, література, консультації.

м. Конотоп, тел. 8 (067) 258-59-33

...саджанці кращих великоплідних високоврожайних сортів чорної і червоної смородини, агрусу. Конверт – каталог.

Микола Васильович Капля,
вул. Хоменко, 26, кв. 36, м. Черкаси, 18008,
тел. 8 (0472) 63-26-36, 8 (067) 439-12-80

...саджанці найбільш перспективних сортів плодових культур для низькорослих садів, великий асортимент сортів ягідних культур. Конверт – каталог.

Василь Іванович Голояд,
вул. Воровського, 17, м. Гадяч, Полтавська обл., 37300,
тел. 8 (066) 329-42-93

...найбільша колекція найдешевшого насіння овочів на Україні: помідори (700), перець (200), баклажани (40), фізаліс (15), тютюн (15), огірки (45); а також кімнатні: помідори, перець, огірки та багато іншого. Реалізація цілий рік, кожного сезону новинки. Каталог та пакет насіння безкоштовно – у вашому конверті з марками на 2 грн.

М.В. Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н, Чернігівська обл., 17461

...фазани: золотий, жовто-золотий, коричнево-золотий, золотий темногрудий, алмазний, сріблястий, королівський, синій та коричневі вухасті, свайно, червона мускусна качка, чорна цесарка, кури бентамки. Всі птахи свої.

Андрій,
Хмельницька обл., тел. 8 (097) 514-37-74

...поштою! Саджанці троянд – для всіх кліматичних регіонів України. Новинки. Блакитні, зелені, тигрові, двокольорові, англійські та інші. Для кольорового каталога надсилайте конверт, марки на 2.20 грн.

А.Я. Береза,
м. Красноармійськ-7, а/с 238, Донецька обл., 85307,
тел. 8 (066) 345-69-72.

...шиншили дорослі і молодняк.

смт Голованівськ, тел. 8 (050) 98-205-90

...ПП "Трояндова республіка" пропонує саджанці троянд усіх груп (колекція 400 сортів-призерів), сіянці шипшини, дерева, кущі, живці троянд. Самовивіз. Ціна договірна.

Одеська обл., тел. 8 (04855) 66-331, 8 (097) 275-24-22

...найкращі сорти суниці: Ольвія, Розана, Веселка, Королева Єлизавета, Морський пейзаж та інші. Великоплідну малину, аґрус, смородину, порічки, ожину. Опт, роздріб. Конверт – каталог.

Юлія Володимирівна Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н,
Черкаська обл., 19615,
тел. 8 (0472) 30-29-28, моб. 8 (097) 575 -77-81

...міцелій лісових та домашніх грибів, мурайя, фейхоа, банан плодоносний. Каліфорнійський черв'як. Лікування алкогольної та нікотинової залежності.

Борис Олександрович Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...молодняк порід курей: кохінхін – чорний, голубий; брама – темна, світла, золотиста, куріпчаста; орпінгтон – чорний, жовтий, віандот срібний; юрловські – голосисті; італійські – срібні; цесарки; лебеді – чорні, чорношиї; декоративні качки – мандаринки, каролінки, огарі, казарки; павичі – індійські, білі, чорнокрилі; фазани.

Сергій Миколайович Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка, Уманський р-н,
Черкаська обл., 20300,
тел. 8 (050) 38-38-288

...чистопородних травоїдних поросят породи мангал та корейських.

м. Кіровоград, тел. 8 (096) 930-44-26, 8 (050) 056-92-99

...цибулини тюльпанів, гіацинтів, крокусів із Голландії на вигонку.

Тел. 8 (03654) 2-31-15; 8 (097) 664-88-33,
L-mail:volodia ostrog@mail.ru

...фермерське господарство пропонує саджанці плодових дерев нових найкращих сортів, троянди паркові, чайно-гібридні, флорибунди. Маємо паспорт – патент на вирощування та реалізацію. Оптовим покупцям можлива доставка.

м. Вінниця, тел. 8 (067) 68-15-790

...недорого гладіолуси, лілії, тюльпани, клематиси. Безкоштовні інструкції, консультації, каталог у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 23, м. Кременчук-25, Полтавська обл., 39625,
тел. 8 (05366) 6-89-51

...саджанці найновіших великоплідних сортів: суниць, малини, агрусу і смородини. Конверт з марками на 2,2 грн. – об`ємний каталог.

О.І. Джус,
с. Малі Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...саджанці, чубуки винограду. Недорого. Конверт – каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120,
тел. 8 (0612) 67-49-53, 8 (066) 772-58-89

...квіти. Подробиці на www.Kvity.at.ua

...квіти: тюльпани, нарциси, гіацинти, крокуси. Безкоштовно вишлемо чудовий кольоровий фотокаталог. Від вас – підписаний конверт. Всі замовники отримують подарунки.

Віра Олексіївна Головко,
с. Олексіївка, Арбузинський р-н, Миколаївська обл., 55333

...високоякісну насіннєву картоплю. Найкращі новинки.

Вільгельм Адольфович Хілінський,
вул. Метробудівська, 4-а, кв. 39, м. Київ-65, 03065,
тел. 8 (044) 408-26-32, 8 (050) 551-23-82

...саджанці великоплідних ягідних культур: смородину чорну, червону, білу (Софіївська, Селеченська-2, Краса Львова та ін.); аґрус (Безколючковий, Ліхтарик...); малину (Ізобільна, Недосяжна, Поляна, Гордість Росії, Феномен); ожину безколючкову, суниці (Королева Єлизавета, Ольвія, Морський пейзаж...); жимолость, актинідію, виноград. Фундук. Опт – роздріб. Конверт – каталог.

А.Д. Драганов,
вул. К. Маркса, 34, смт Вільшанка,
Кіровоградська обл., 26600,
тел. 8 (098) 245-08-70, E-mail:agrokg@yahoo.com

...перспективні сорти малини, суниці, агрусу, ожини. Конверт – кольоровий каталог.

О.А. Крохмаль,
с. Соснівка, Олександрівський р-н, Кіровоградська обл., 27322,
тел. 8 (063) 151-33-18

...цибулини тюльпанів, гіацинтів, крокусів на вигонку та озеленення. Конверт – каталог. Гарантується якість.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл., 45070

...маточники хризантем на осінь: мультифлора, великоквіткові на зріз, середньо- і великоквіткові горщикові, корейська, зимуюча в ґрунті. Конверт – каталог.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка 77, смт Голоби, Волинська обл., 45070

...досвідчений агроном надішле поштою саджанці високопродуктивних, морозостійких, великоплідних сортів винограду, горіха грецького, фундука, інжиру, абрикоса, персика, гранату, кизилу. Конверт – каталог, інструкція з вирощування.

Микола Юхимович,
а/с 26, м. Кіровоград-19, 25019,
тел. 8 (066) 249-06-35

...продаю фазанів: комірцеві, широкохвості, смугастохвості.

Тел. 8 (04472) 5-68-63, 8 (067) 271-43-58

...іриси, лілійники, хризантеми, жоржини – прайс. Фото: http://cvetochniy-magazin.ru/index.php.

М. Колісниченко,
с. В. Сорочинці, Миргородський р-н, Полтавська обл., 37645

...саджанці, чубуки елітних столових, технічних та безкісточкових сортів винограду. Шедеври вітчизняної та іноземної селекції суниці: ремонтантної, шпалерної, надранньої, з рожевими та червоними квітками.

...найкращі сорти великоплідної малини. Ожина безколючкова, жимолость, фундук, калина, лимонник китайський, актинідія, чорниця канадська, смородина, аґрус. Конверт – каталог.

О.М. Онищенко,
вул. Санітарна, 19, м. Запоріжжя, 69118,
тел. 8 066) 755-50-38, E-mail:o-naslada@mail.ru

...чубуки, саджанці комплексностійких сортів винограду. Урожайні сорти суниці садової. Конверт – каталог.

Ольга Вікторівна Пояреля,
просп. Дзержинського, 32, Донецьк, 83014,
тел. 8(0622) 97-18-57, 8 (095) 380-82-62

...поросят чистопородних травоїдних свиней породи Мангал.

Волинська обл.,
тел. 8 (03352) 96-3-35, 8 (097) 640-73-15

...післяплатою гофровані гладіолуси 350 сортів. Багато новинок з Росії (в т.ч. сорти В.І. Трифонова). Осінні знижки. Реалізація з 20 жовтня. Конверт з марками на суму 1.90 грн. – каталог.

В.В.Трепачко,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка,
Чернігівська обл., 17200

...саджанці: яблуні, груші, черешні, вишні, сливи, абрикоса, персика, нектарину, кизилу, унабі, хурми, глоду, шовковиці та ягідників.

В.М. Передерій,
вул. Стратосферна, 22, м. Запоріжжя, 69083,
тел. 8 (097) 548-17-18

...велику колекцію великоплідних сортів суниці садової.

Анатолій Миколайович Корсакевич,
вул. О. Кошового, 33, кв. 8, м. Чернігів, 14029,
тел. 8 (097) 338-83-92, 8 (0462) 63-10-87

...посадковий матеріал високих бородатих ірисів, смородини, порічок, агрусу, винограду, гладіолусів. Великий вибір сучасних сортів. Конверт – каталог.

Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...трускавку (суницю) Гігантелла Максі. 10 шт. на вересень. Заадресований конверт. За 1 гривню вишлю MMS=фото ягоди.

Ольга,
а/с 8287, м. Львів-69,

...пропоную саджанці великоплідної суниці Гігантелла Максі.
Тел. 8 (097) 212-02-45

...передплатою саджанці великоплідної ремонтантної малини Мрія фермера. 6 садж. – 40 грн. Пересилання за мій рахунок.

Володимир Семенович Швець,
с. Політанки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 23542

...саджанці актинідії аргута сортів Київська гібридна, Пурпурова та чоловіча, буяхів (рос. – голубика) високорослих (4 сорти), брусниці Корал, клюкви великоплідної Краса Росії; ремонтантної великоплідної сортів Геракл, Бріліантова, Утренняя роса (жовтоплідна), Херитейдж. Гумі, жимолость їстівна, кизил, ірга. Для оптових покупців ціна договірна. Підписаний конверт з маркою – каталог.

Г.Г. Луців,
а/с 5843, м. Львів, 79053,
тел. 8 (067) 285-22-32, 8 (095) 384-13-07

...саджанці, чубуки винограду. Каталог.

Ю.В. Дворовенко,
вул. Гурамішвілі, 11-80, м. Карлівка, Полтавська обл., 39500,
тел. 8 (066) 935-23-80

...саджанці для інтенсивних низькорослих садів. Укорінені вегетативні підщепи. В асортименті.

П. Медолиз,
вул. Урбайліса, 9, м. Умань, 20300,
тел. 8 (097) 261-36-23

...саджанці дуже великоплідних сортів малини: Краса Росії, Сірєнєвий туман, Арбат, а також ремонтантної: Брянське диво, Оранжеве чудо, Недосяжна та інші. Суниця безперервного плодоношення, одні з кращих світових сортів Альбіон, Єва-2, Єлизавета-2, а також звичайного плодоношення.

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27316

...реалізую картоплю нових сортів вітчизняної та зарубіжної селекції, понад 120 сортів: Міранда, Мірабін, Тайфун, Здабиток, Голубизна, Ведруська, Журавлинка, Оберіг, Вимір та інші. Ваш конверт – мій каталог. Реалізація на місці, оптом на 20% дешевше.

Надія Денисівна Грисюк,
вул. Жданова, 4, кв. 6, м. Хмельник, Вінницька обл., 22000,
тел. 8 (04338) 2-47-47,
моб. 8 (097) 765-02-99, 8 (096) 324-67-22

...саджанці ягідних: барбарис, жовто- і чорноплідна малина, актинідія, смородина, ожина, та дивовижно квітуючих рослин: тамарикс, дейція, гліцинія, кампсис, будлер, троянди... Довідки та вартість за телефоном: 8 (098) 25927-39 або письмово.

Олег Васильович Грогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27, м. Козятин, Вінницька обл., 22100

...в'єтнамські поросята.

Віктор,
Житомирська обл., тел. 8 (097) 198-89-28

...міцелій грибів: глива (рос. – вешенка), шиітаке + технологія вирощування. Конверт – каталог.

С.Ю. Рябов,
а/с 9, м. Пирятин, Полтавська обл., 37000

...спосіб опалення будинку за допомогою теплонасосу (10 грн.).
п/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

...багаторічні садові, кімнатні рослини, хризантеми, гладіолуси. Конверт за 2,20 грн. – каталог.

В.І. Пилипенко,
вул. Молодіжна, 14, с. Калайдинці, Лубенський р-н.,
Полтавська обл., 37525

...картоплю найкращих сортів (50): Адретта, Ароза, Беллароза, Бонус, Повінь, Слов'янка, Червона рута, Рокко, Тайфун... Насіння помідорів – найрізноманітніші сорти (багато новинок). Інші овочеві та лікарські культури. Каталог – у вашому конверті.

О.А. Горбач,
вул. Гагаріна, 18, м. Сарни, Рівненська обл., 34503,
тел. 8 (096) 46-76-300

...чистокровні поросята породи Мангал.

Володимир,
тел. 8 (099) 463-17-35

...найновіші сорти суниці великоплідної постійного плодоношення – Шарлотта, Серафин, Маестро, Сижузе (Франція) та ін. Картопля Тайфун, Моцарт, Лорд – 25 сортів. Малину, смородину, агрус, фундук.

Сергій Васильович Алейников,
пров. Ювілейний, 10, м. Суми, 40018,
тел. 8 (0542) 654-112, 8 (095) 774-68-69

...високоякісну сортову картоплю, новинки та суперновинки 2009 року. Конверт – каталог.

С.А. Пилипков,
с. Ковтунове, Шосткинський р-н, Сумська обл., 41122,
тел. 8 (05449) 33-4-39, 8 (095) 935-27-47

...реалізую саджанці та чубуки винограду різних сортів і строків достигання. Ціни помірні. Конверт – каталог.

В.І. Пришляк,
вул. Скоробрехи, 5, смт Маньківка,
Черкаська обл., 20100,
тел. 8 (04748) 612-07

...саджанці декоративних кущів, ліан, хвойних, плодових (чорниця, брусниця, клюква, ківі), цитрусові, іриси, лілійники, бругмаксія, водяні лілії та ін.

С.В. Тимофєєва,
вул. Вечірня, 11, м. Севастополь, 99018

...кроликів чистопородних: каліфорнійські, сріблясті. Приватизовані садові ділянки (0,33 га).

Світлана,
м. Севастополь, тел. (095) 304-05-21

...кращі сорти кизилу, унабі, глід, ожину, смородину, обліпиху, агрус. Конверт – каталог.

Артур Федорович Краснощок,
а/с 11, м. Вільногірськ, Дніпропетровська обл., 51700,
тел. 8 (067) 994-54-15

...осінній розпродаж саджанців суниці, малини, смородини. (Детальніше див. оголошення в № 5 "ДСГ"). Найкращі сорти, доступні ціни, 50% вартості поштових послуг за мій рахунок.

Валерій Іванович Мельник,
с. Чернявка, Оратівський р-н, Вінницька обл., 22612

...саджанці плодових та декоративних рослин, в тому числі піон деревовидний, сакура японська, елеутерокок.
Тел. 8 (097) 381-23-09

...алтайські трави в складі фітопрепарату "Ендокринал" ноормалізують функцію щитоподібної залози. Гель та капсули виробництва фірми "Евалар" (Росія). Каталог, пересилка, співробітництво.

Тел. у Києві: 8 (044) 467-86-57,
моб. 8 (097) 110-55-65, www.zojvega.com

Шановні читачі журналу "Дім, сад, город"! Оголошення на сторінках нашого журналу платні. Якщо ви бажаєте розмістити свої оголошення, вам потрібно переказати на розрахунковий рахунок № 26006026435831 у Печерському відділенні Київської міської філії АКБ "Укрсоцбанк", МФО 322012, код 25662848 по 3,00 грн. за кожне слово, враховуючи адресу, прізвище і телефони та рекомендованим листом надіслати текст оголошення і квитанцію про оплату на адресу редакції. Коли ви самостійно рахуєте свій текст, будь-ласка, враховуйте всі слова і знаки більше двох; номер телефону – як три слова.

До чергового номера включаються ті оголошення, що надійшли за два місяці до випуску журналу. Всі тексти оголошень здаються до друку до 1-го числа кожного місяця.

Адреса редакції: вул. Заболотного, 19, м. Київ-680, 03680, МСП-680.

Придбати журнали "Дім, сад, город" за поточний та минулі роки, а також іншу літературу нашого видавництва можна на "Книжковому ринку" (станція метро "Петрівка", м.Київ). Ряд 100, місце 3.

Працюємо з 10 до 16 години щодня, крім понеділка.

У номері:

Юридичні консультації 3

Щедра грядка

Карпич Б.О. Добиваємося високих урожаїв картоплі 4
Дець Н. Вирощуємо незвичайну зелень 5
Завадська О. Щоб квашені овочі (соління) були смачними 6
Слєпцов Ю.В. Чи можна поєднувати отрутохімікати і добрива? 9

Ходімте в сад

Колесникова Н. Більше уваги малині 10
Дець Н. Поетапна технологія вирощування чорної смородини й агрусу 11
Гаморак В.М. Інжир у кімнаті й у відкритому грунті 12

Квітник

Тибель В. Гортензія – королева тінистого саду 14
Біодинамічний календар 18

Дім і садиба

Король І.О. Гарний ганок – гідна візитівка вашого будинку 20

Домашня ферма

Бутенко С.О. Диво-качка мандаринка 23
Корольова Н. Цесарки 24
Дзюба В.Н., Доценко В.В. Профілактика деяких захворювань голубів 26

Конкурс "Господиня – 2009" 27
Пропоную 28

„ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал
№ 9, вересень, 2009 р.
Головний редактор
М.І. Халимоненко
Головний художник
Т.П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б.К. Донгаш, І.Ф. Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
А.М.Капітульська
Дизайн, верстка **Н.Х.Дець**
Комерційний директор **Г.А.Донець,**
Реклама **Н.В.Васильєва,**
тел.: (044) 222-93-17,
тел.: (044) 223-38-17,
E-mail:vgt@i.com.ua
Оголошення **О.К.Шевченко**
223-22-58
E-mail:reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т.І. Лазебник
тел.: 223-22-58, 221-68-08
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
www.dimsadgorod.com

Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 3.10.98
Підписано до друку 26.08.2009 р.
Загальний тираж 141 033 прим.
Ціна договірна.
Адреса редакції та видавця: вул. Академіка Заболотного, 19, Київ, 03680, МСП–680. Тел.: (044) 223-69-11, (044) 223-69-12, факс/автомат: 223-22-59
E-mail: dsg@dimsadgorod.com
*При передруку та використанні тексту й ілюстрацій посилання на **„Дім, сад, город"** обов'язкове.*
Думки авторів і редакції не завжди збігаються.
Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних оголошень.
Листування з читачами лише на сторінках журналу.
Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».

Надруковано у друкарні ТОВ «ПК «Онікс Принт».
Тел.: (044) 390-00-03

На першій сторінці обкладинки фото В. Скляренка

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Бібліотека «Дім, сад, город» — 21869.
«Дім, сад, город» + «Календар садівника і городника» — 90245.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях» — 98881.

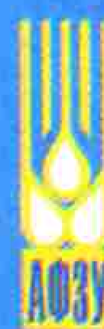
10-13 листопада 2009 р.

Україна, Київ
Міжнародний виставковий центр
Броварський пр-т, 15
Ⓜ "Лівобережна"

агро форум 2009

VI Міжнародна агропромислова виставка

технології та обладнання,
сільськогосподарська техніка
кормовиробництво та ветеринарія

XII Агропромислова виставка "Фермер України"

Форум проводиться за підтримки
Комітету Верховної Ради України з питань
аграрної політики та земельних відносин
Міністерства аграрної політики України
Міністерства промислової політики України
Організатори:
Асоціація фермерів
та приватних землевласників України
ТОВ "Міжнародний виставковий центр"
ТОВ "Експо-Центр "Господар"

Генеральний медіа-партнер:

Технічний партнер:

ТОВ "Міжнародний виставковий центр"
02660, Київ, Броварський пр-т, 15
☎ (044) 201-1168, 201-1166
e-mail: elenar@iec-expo.com.ua
www.tech-expo.com.ua

ТОВ "Експо-центр "Господар"
01010, Київ, вул. Суворова, 9
☎ (044) 501-7823, 254-5273
e-mail: farmexpo@ukr.net
www.agroexpo.net

Інформаційна підтримка:

Індекс 74142 ISSN 1814—4357 Дім, сад, город. №9. 2009. 1—32 с. Ціна договірна.